

Vanjskotrgovinska razmjena Republike Hrvatske s Europskom unijom

Štefičar, Mihael

Undergraduate thesis / Završni rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Organization and Informatics / Sveučilište u Zagrebu, Fakultet organizacije i informatike**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:211:530197>

Rights / Prava: [Attribution 3.0 Unported/Imenovanje 3.0](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-08-28**

Repository / Repozitorij:

[Faculty of Organization and Informatics - Digital Repository](#)

**SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FAKULTET ORGANIZACIJE I INFORMATIKE
V A R A Ź D I N**

Mihael Štefičar

**VANJSKOTRGOVINSKA RAZMJENA
REPUBLIKE HRVATSKE S EUROPSKOM
UNIJOM**

ZAVRŠNI RAD

Varaždin, 2021.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FAKULTET ORGANIZACIJE I INFORMATIKE
V A R A Ž D I N

Mihael Štefičar

Matični broj: 45564 /17–R

Studij: Ekonomika poduzetništva

VANJSKOTRGOVINSKA RAZMJENA REPUBLIKE HRVATSKE S
EUROPSKOM UNIJOM

ZAVRŠNI RAD

Mentor/Mentorica:

Marijana Bubanić, mag. oec.

Varaždin, 2021.

Mihael Štefčar

Izjava o izvornosti

Izjavljujem da je moj završni/diplomski rad izvorni rezultat mojeg rada te da se u izradi istoga nisam koristio drugim izvorima osim onima koji su u njemu navedeni. Za izradu rada su korištene etički prikladne i prihvatljive metode i tehnike rada.

Autor/Autorica potvrdio/potvrdila prihvaćanjem odredbi u sustavu FOI-radovi

Sažetak

Predmetnim završnim radom ispunjena su dva cilja: prvi teorijski, utvrđeno je kako vanjskotrgovinska razmjena utječe na gospodarstvo države, te koje su to prednosti, a koji izazovi koji se pojavljuju u vanjskotrgovinskoj razmjeni dobara, te drugi praktični, analizirana je vanjskotrgovinska razmjena Republike Hrvatske i zemalja Europske unije. Struktura rada je podijeljena sukladno definiranim ciljevima. U prvom, teorijskom dijelu objašnjen je razvoj vanjske trgovine, njezin značaj za gospodarstvo, te kako se razvila sama vanjska trgovina. U drugom dijelu, pobliže je prikazana vanjskotrgovinska razmjena Republike Hrvatske sa zemljama Europske unije. Analiza uključuje prikaz najvećih trgovinskih partnera Republike Hrvatske, te prikaz kretanja uvoza i izvoza po djelatnostima. U radu su korišteni sekundarni podaci Državnog zavoda za statistiku. Na samom kraju uspoređen je položaj izvoznika Republike Hrvatske prije i nakon ulaska u Europsku uniju, kako je ulazak Hrvatske u Europsku uniju utjecao na robnu razmjenu, te koji su to programi potpore hrvatskim izvoznicima za bolju konkurentnost na inozemnom tržištu.

Ključne riječi: europska unija, izvoz, uvoz, robna razmjena

Sadržaj

1. Uvod	1
1.1. Definiranje problema.....	1
1.2. Cilj rada	1
1.3. Metode rada	1
1.4. Struktura rada.....	1
2. Teorijski okvir vanjske trgovine	3
2.1. Značaj vanjske trgovine	4
2.2. Povijest i razvoj.....	6
2.3. Značaj svjetske trgovinske organizacije – WTO.....	9
2.4. Važnost vanjske trgovine za gospodarstvo	11
3. Robna razmjena Republike Hrvatske i EU	14
3.1. Robna razmjena RH prema zemljama EU.....	14
3.2. Robna razmjena prema djelatnostima.....	23
3.3. Robna razmjena prema veličini poduzeća u RH	30
3.4. Robna razmjena po županijama	35
4. Važnost izvoza u vanjskotrgovinskoj razmjeni RH	41
4.1. Analiza izvozne konkurentnosti RH prije i nakon ulaska u EU.....	42
4.2. Mjere zaštite u robnoj razmjeni RH.....	45
4.3. Programi potpore hrvatskim izvozniciima.....	46
5. Zaključak.....	49

1. Uvod

1.1. Definiranje problema

Hrvatska je zemlja koja je ovisna o robnoj razmjeni, njezina vanjskotrgovinska politika je takva da kao mala zemlja ima ograničene resurse te je primorana uvoziti robe iz drugih zemalja EU i svijeta. Nakon pristupanja članstvu Europskoj uniji 01.07.2013. svi trgovinski sporazumi koje je do tada imala su prestali vrijediti i morala je prihvatiti sporazume kojima se trguje unutar članica EU. Problem koji se izučava predmetnim završnim radom jest kretanje robne razmjene Hrvatske prije i nakon ulaska u Europsku uniju (EU).

1.2. Cilj rada

Cilj ovog rada je analizirati kretanja robne razmjene Hrvatske i Europske unije, prije i nakon ulaska u EU te utvrditi benefite od članstva u EU. Također su analizirani su najveći trgovinski partneri s kojima Hrvatska vrši robnu razmjenu unutar EU. Analizirana su i kretanja robne razmjene prema županijama, veličini poduzeća i prema djelatnostima koje imaju najveći utjecaj na robnu razmjenu Hrvatske.

1.3. Metode rada

Završni rad izrađen je na temelju analize sadržaja literature koja se sastoji od stručnih knjiga, znanstvenih i stručnih članaka, te relevantnih internetskih izvora. Za praktični dio rada korišteni su statistički podaci dostupni od strane Državnog zavoda za statistiku. Metode koje su se koristile prilikom izrade rada jesu: metoda komparacije, analize, sinteze, indukcije, dedukcije, sistematizacije i interpretacije podataka.

1.4. Struktura rada

Ovaj rad sastoji se od pet poglavalja. U uvodnom dijelu objašnjen je problem, cilj i metode rada koje su se koristile prilikom izrade ovog rada. Drugi dio je teorijski, orijentiran na koncept trgovine, njezin postanak i razvoj, kao i važnost trgovine za gospodarstvo. Treći dio odnosi se na trgovinsku razmjenu s EU kao i razmjenu po određenim segmentima. Četvrti dio analizira izvoznju konkurentnost Hrvatske prije i nakon ulaska u EU, kao i prepreke i načine na

koje se pomaže izvoznicima u RH. U posljednjem poglavlju dan je zaključak, te slijede popisi korištene literature, tablica i grafikona.

2. Teorijski okvir vanjske trgovine

„Vanjska trgovina je ekonomska djelatnost koja obuhvaća razmjenu roba i usluga s inozemstvom, odnosno između više država (međunarodna trgovina). Ona je dio prometa dobara u kojem predmet kupoprodaje prelazi carinsku granicu, izlazi s teritorija države izvoznice i dolazi na teritorij države uvoznice“ (enciklopedija.hr, bez dat., 2021.). “Vanjska trgovina dio je cjelokupne trgovine i s aspekta razmjene, u funkcionalnom smislu, gotovo i ne postoji razlika između trgovine unutar granica (među partnerima) jedne zemlje (unutrašnja trgovina) i trgovina između partnera iz različitih nacionalnih (državnih) ili carinskih područja (vanjske trgovine)” (Ljubić, 1994, str. 3). “U užem smislu vanjska trgovina obuhvaća samo promet robe između gospodarskih subjekata iz različitih zemalja, pa je predmet vanjskotrgovinske razmjene samo ona roba koja prelazi državnu granicu, odnosno carinsku granicu jedne ili više zemalja“ (Andrijanić, 2005, str. 3). Dok s druge strane u širem smislu vanjsku trgovinu možemo shvatiti kao razmjenu koja se sastoji i od onih nevidljivih dijelova, tj. prometa kapitala, ljudi, telekomunikacija, vijesti, sve ono što se ne može vidjeti, ali je u sklopu vanjske trgovine i njezin je sastavni dio.

Vanjska trgovina nije samo razmjena opipljivih stvari poput materijalnih sredstava, vanjska trgovina zapravo seže vrlo dublje i dalje, ona nije samo promet nužnim stvarima za život, već je to prijenos i onih neopipljivih stvari poput usluga koje se obavljaju u svakodnevnom životu, obavljanje novčanih i financijskih transakcija između dviju zemalja, cirkuliranje ljudi iz jedne u drugu državu kao što su ljetovanja ljudi u drugoj državi, poslovni sastanci, itd. Svaka država mora imati za cilj da njezina vanjskotrgovinska politika bude što jača i što konkurentnija, jer na taj način ona zapravo jača svoj trgovinski utjecaj, a istodobno dolazi do gospodarskog razvitka same države. Cilj vanjske trgovine je isto tako da se jača globalizacija kako bi se države što više povezale, tj. kako bi zapravo nestale granice između država i kako bi se trgovina što lakše i jednostavnije odvijala bez ikakvih prepreka za bilo koju od strana u vanjskotrgovinskom procesu (Andrijanić, Pavlović, 2016, str. 6).

2.1. Značaj vanjske trgovine

Vanjska je trgovina važna za cjelokupno gospodarstvo svake zemlje. Razmjenom robe i usluga s inozemstvom gospodarstvo jedne zemlje uključuje se u svjetsko gospodarstvo uspostavljajući odnose s njime. Kakvo mjesto i koje značenje ima vanjska trgovina u gospodarstvu pojedine zemlje ovisi o stupnju njena gospodarskog razvoja, o ekonomskoj politici i širini domaćeg tržišta. Uloga i značenje vanjske trgovine u gospodarstvu jedne zemlje može se ocijeniti pomoću sljedećih pokazatelja (Andrijanić, Pavlović, 2016, str. 20):

- koliko je pridonijela opskrbljenosti domaćeg tržišta potrebnim količinama i asortimanom robe (uvoz),
- koliko je utjecala na izjednačavanje troškova proizvodnje domaće robe s troškovima proizvodnje istovrsne inozemne robe (uvoz i izvoz),
- koliko je omogućila potpunije korištenje domaćih proizvodnih kapaciteta plasmanom domaće robe na inozemnom tržištu (izvoz),
- koliki je udio vanjskotrgovinske razmjene (izvoz i uvoz robe i usluga) u ukupnom društvenom proizvodu zemlje.

Kako bi neko gospodarstvo imalo značaj od vanjske trgovine, to ne mora nužno značiti da se mora što više roba i usluga izvoziti. Jedan od pokazatelja koji je naveden jest opskrbljenost domaćeg tržišta potrebnim količinama i asortimanima robe, dakle cilj gospodarstva mora biti i to da osigura one robe i usluge koje nisu dostupne u gospodarstvu, jer država nije u mogućnosti proizvoditi iste ili nema preduvjete da bi to ostvarila. Najvažniji pokazatelj zapravo jest udio vanjskotrgovinske razmjene u ukupnom društvenom proizvodu zemlje, on zapravo najjasnije i najzornije prikazuje kakav značaj ima razmjena na gospodarstvo zemlje. Naravno, one zemlje koje su gospodarski razvijene, imaju više resursa, imaju veće domaće tržište i itd., zapravo vrlo lako mogu osjetiti kako vanjska trgovina ima veliki doprinos jer se velike količine roba i usluga izvoze na druga tržišta, a to samo utječe na povećanje društvenog proizvoda zemlje (Ljubić, 1994, str. 22).

Mnogo je razloga zbog kojih je svaka zemlja zainteresirana za uključivanje u međunarodnu razmjenu. Najvažniji je što razvoj društvenih proizvodnih snaga izaziva specijalizaciju proizvodnje i proizvodnju dobara u velikim količinama pa tržište postaje premalo za njihov plasman. Iz tog razloga važno je pronalaziti nova tržišta, što se postiže izvozom roba. Izvozom se ostvaruju devizna sredstva, koja mogu poslužiti za uvoz deficitarnih (nedostajućih) roba ili proizvoda koji se u vlastitoj zemlji uopće ne proizvode radi zadovoljavanja potražnje u zemlji. Uloga i značaj vanjske trgovine znatno ovisi o stupnju otvorenosti gospodarstva jedne zemlje prema svjetskom tržištu. Što je domaće gospodarstvo otvorenije, to se vanjskom

trgovinom ostvaruje i veći utjecaj svjetskog gospodarstva na njezine materijalne uvjete privređivanja (Andrijanić, Pavlović, 2016, str. 20). U vanjskoj trgovini vrijedi opći princip po kojem se odvija razmjena, specijalizacija – princip najbolje alternative: kada neko poduzeće ili pojedinac određene zemlje želi nabaviti neku određenu robu, to se može postići na dva načina; moguće je proizvesti robu neposredno ili je proizvesti te istu tu robu zamijeniti za dobra ili usluge koje želimo ili trebamo. Odluka za koju će se pojedinac ili gospodarstvo u cjelini odlučiti ovisi primarno o tome da li je moguće uopće zadovoljiti tehničke uvjete proizvodnje, a samim time koliki su troškovi proizvodnje, odnosno o uvjetima razmjene. Dakle, određenim rudnim bogatstvima zemlje raspolažu ili ne raspolažu, ne mogu ih proizvesti. Neka dobra je s druge strane nelogično proizvoditi zbog visine troškova. Za primjer, Norveška se odluči za proizvodnju banana u umjetno kreiranim uvjetima za vlastite potrebe umjesto da uveze banane iz južnih krajeva gdje su uvjeti pogodni za uzgoj banana. Izvozeći naftu, koje ima viška u odnosu na vlastite potrebe, lakše financira uvoz ostalih dobara i usluga koja se po nižim cijenama mogu pribaviti ili kojih nedostaje (Lolić Čipčić, 2015, str. 12). Razvijene zemlje svoje potrebe za uvozom nastoje podmiriti izvozom onih sektora koji imaju viškove, dok su zemlje u razvoju prisiljene izvoziti i ona prirodna bogatstva kojima raspolažu. Neke države su prisiljene da izvoze kako bi osigurala sredstva za plaćanje uvoznih roba i usluga, dokle s druge strane države izvoze kako bi postigle ciljeve vlastitog gospodarstva ili svoje vlastite ciljeve. Uvoz se pak javlja kao ekonomska nužnost u svrhu ostvarivanja ciljeva ukupnog gospodarskog razvoja te ostvarivanja ravnomjerne javne, proizvodne i široke potrošnje. Uvozi se zapravo kada se roba koja je potrebna ne može nabaviti na domaćem tržištu ili je pak roba iz uvoza jeftinija od istovrsne robe na domaćem tržištu. Nerazvijene zemlje nastupom na tržištu u startu imaju nepovoljnu situaciju naspram razvijenih zemalja. Vanjska trgovina nerazvijenih zemalja je u startu ograničena na načine da ima određena ograničenja u pogledu prodaje i kupovine proizvoda na inozemnom tržištu. Takav odnos zapravo samo produbljuje nesrazmjer dviju strana na međunarodnom tržištu jer oni koji su razvijeni, mogu samo sve više profitirati u pogledu razvoja novih proizvodnih kapaciteta, zapošljavanja novih radni snaga, poboljšanju način proizvodnje i dr. S druge strane nerazvijene zemlje zapravo plaćaju više nego što zarade prodajom i na taj način ne mogu parirati razvijenijim državama niti u jednom aspektu vanjske trgovine. Nerazvijene zemlje su zapravo na taj način primorane kupovati od razvijenih zemalja, dok su nerazvijene zemlje primorane prodavati po nižim cijenama jer njihovih proizvodi nisu iste kvalitete kao i onih razvijenih zemalja, što ih u startu stavlja u podređeni položaj. Na taj način se samo povećava nejednakost nastupa na tržištu onih kojih imaju i onih koji nemaju, a glavni zadatak bi trebao biti da se ta nejednakost smanji na najmanju moguću mjeru, iako je u današnjem globaliziranom svijetu zapravo suprotno, bogatiji postaju samo bogatiji i suprotno (Gašić, Galić, 2012., str. 113).

2.2. Povijest i razvoj

Međunarodno poslovanje je oduvijek bilo sastavni dio ekonomskog poslovanja. Prije same industrijske revolucije većinu dobara iskorištavali su sami proizvođači. Tržišta nisu bila razvijena u takvom obujmu, niti je postojala ikakva podjela tržišta na proizvođače i potrošače, već je postojale manje skupine koje su trošile viškove koji su postojali. Trgovina je postojala, ali razmjena nije bila tako velika i tako opsežna kako je u vremenu današnje globalizacije i napretka same trgovine (Lazibat, Kolaković, 2004, str. 6). Iskorak koji je zapravo značio razvoj međunarodne razmjene bila je industrijska revolucija. Industrijskom revolucijom je zapravo došlo do povećanja efikasnosti proizvodnje, isto tako je došlo do podjele rada, podjele tržišta, sektori su se podijeli na potrošački i proizvođački. Nacionalna tržišta su proizvodila više nego što je bilo dovoljno za zadovoljiti potrebe nacionalnog gospodarstva te se javila potreba za izvozom roba i usluga preko vlastite granice. Uvoz je isto tako bio neophodan jer su poduzeća imala potrebe za sirovinama, materijalom, energijom i reprodukcijom materijalom na globalnom tržištu kako nacionalno gospodarstvo nije moglo zadovoljiti potrebe domaćih proizvođača (Ljubić, 1994, str. 33).

Vanjska se trgovina od svog početka pa do danas neprestano mijenjala. Razlog toga leži u tome što su različiti teoretičari i ekonomisti imali svoje viđenje vanjske trgovine i način na koji svaka država treba trgovati. Isto tako, vanjska trgovina i razmjena bile su jedna od glavnih ekonomskih djelatnosti svake zemlje te je zbog toga razmjena uvelike utjecala na to da ju se sagledava iz različitih gledišta, a prije svega, kako bi se dalo što bolje objašnjenje i razlog zašto je potrebno trgovati, tj. voditi međunarodnu razmjenu. Prvi pristup razvoju vanjske trgovine koji opisuje međunarodnu razmjenu jest merkantilizam, to je pristup koji je imao veliku važnost u razvoju teorije i politike vanjske trgovine. „I moć i bogatstvo predstavljaju ciljeve ekonomske politike. Bogatstvo predstavlja nužni uvjet moći, a moć je nužni oblik akumulacije bogatstva i njegove zaštite. Bogatstvo i moć predstavljaju zlato i dragocjenosti, a oni se mogu dobiti samo izvozom ako zemlja nema prirodna nalazišta. Zato je svaka zemlja nastojala što više izvoziti kako bi izvozom dobila što više zlata, a time i moć i bogatstvo“ (Babić A., Babić M., 2008, str. 36–37). Merkantilisti su se zapravo zalagali za to da svaka zemlja mora imati što veći izvoz kako bi država akumulirala što više zlata i srebra jer su u međunarodnoj razmjeni predstavljali sredstvo plaćanja i moć nacionalnog gospodarstva na međunarodnom tržištu. Što je neka zemlja bila bogatija i moćnija, imala je povoljniju bilancu vanjske trgovine¹. Kako bi

¹ Bilanca vanjske trgovine - Trgovinska bilanca prikazuje vrijednosti ukupnog izvoza i ukupnog uvoza robe nekog nacionalnog gospodarstva najčešće za razdoblje od jedne godine (Andrijanić, 2005, str. 7.)

države mogle ostvariti takvu moć i bogatstvo, odnosno povećale svoje zalihe zlata i srebra, država je morala intervenirati različitim mjerama. Država se zalagala za maksimiziranje izvoza i minimiziranje uvoza mjerama poput carina, ograničenja, uvozne zabrane, tarife, kvote, kontrolu plaćanja te subvencija izvoza. Mnoge od mjera ekonomske politike se koriste i dan danas, usvojile su ih države i modificirale ih za današnju međunarodnu razmjenu. Cilj merkantilističkog pristupa bilo je povećanje bogatstva države, a povećanjem bogatstva i povećanje moći. Takav način vanjske trgovine zapravo je doveo do toga da se gledalo na to kako će država što više izvoziti, dok je s druge strane raznim mjerama ograničavala uvoz drugim državama kako bi ostvarila što veći suficit vanjske trgovine i kako bi akumulirala što veće bogatstvo. S druge strane nalazile su se one države koje su bile siromašne i kojima su države koje su imale velike riznice nacionalnog bogatstva akumulirane izvozom, zapravo raznim ograničenjima otežavale i onemogućavale da isto tako akumuliraju bogatstvo. Situacija je to u kojoj su najbogatije zemlje imale prednost pred onim siromašnijim zemljama, jer su zapravo regulirale tržište razmjene raznim regulativama kako bi ograničile bilo kakvu mogućnost da se njihovo bogatstvo i moć smanji, a da „manji“ igrači zapravo dobiju priliku povećati svoje bogatstvo. Takav način vanjskotrgovinske razmjene prisutan je i u današnje vrijeme i samo je preslika ekonomskih mjera koje su vrijedile i u vrijeme merkantilizma (Lazibat, Kolaković, 2004, str 16).

Teorija apsolutnih prednosti Adama Smitha naglašava kako je važno da se vanjska trgovina u potpunosti odmakne od državne kontrole, zapravo da se ne miješa u privredne poslove. U fokusu više nije akumulacija zlata kao sredstva moći, već je naglasak stavljen na povećanje bogatstva kroz povećanje količina proizvedene robe (Grgić, Bilas, 2008, str 25). Cilj teorije apsolutnih prednosti je zapravo ta da pojedinac ima apsolutno slobodu oko pitanja, što, kako i za koga proizvoditi. Na taj način svaki pojedinac ulaže svoj kapital tamo gdje je uvidio priliku da će maksimalizirati svoj profit i u tome gdje ima apsolutnu prednost u proizvodnji. Ako neka država proizvede neku robu efikasnije od druge, ona ima apsolutnu prednost u proizvodnji te robe. Na taj način svaka se država specijalizira i ima apsolutnu prednost u proizvodnji neke od roba. To znači da svaka država ima potrebu za razmjenom, prije svega kako bi nabavila one robe koje joj nedostaju, a i prodala one robe kod kojih ima apsolutnu prednost u proizvodnji. „U Smithovo doba to je značilo da se Engleska treba specijalizirati za proizvodnju tkanina, a Francuska za proizvodnju vina. Zamjenom svoje tkanine u Francusku, Engleska je mogla dobiti potrebne količine vina. Na isti način Francuska je prodajom svog vina u Englesku mogla u zamjenu za to dobiti potrebne količine tkanine“ (Lazibat, Kolaković, 2004, str. 18). Na ovom primjeru je zapravo prikazano kako je svaka država proizvodila ona dobra i proizvode za koje je bila specijalizirana i za koje je imala apsolutnu prednost, a isto tako je zaradom od tih dobara mogla priuštiti ona dobra koja nije imala.

„Kravisova teorija vanjske trgovine govori da se struktura vanjske trgovine određuje „raspoloživošću dobara“. To znači da se uvoze dobra koja nisu „raspoloživa“ u zemlji. Dakle, dva su razloga neraspoloživosti dobara: prirodni resursi i inovacije“ (Babić M., Babić A., 2008, str. 93). „Neki su proizvodi neraspoloživi u apsolutnom smislu (dijamanti), drugi u smislu da porast proizvodnje može ostvaren samo s mnogo višim troškovima, odnosno domaća ponuda tih proizvoda nema ekonomsku opravdanost“ (Grgić, Bilas, 2008, str. 98). Kravis ovdje zapravo govori kako vanjska trgovina zapravo ovisi o raspoloživosti inputa. Svako gospodarstvo ima dobra koja su oskudna ili ih uopće nema, iz tog razloga je gospodarstvo primorano sudjelovati u međunarodnoj razmjeni kako bi pribavilo ta dobra koja nema, a s ciljem da država uz pomoć tih dobara može nesmetano obavljati sve svoje gospodarske aktivnosti. Drugi razlog razmjene vidi u tome jer neke države više ulažu u inovacije i tehnološki napredak svojih proizvodnih pogona, dok su one slabije razvijene države, koje ne mogu pratiti taj nivo inovacije, primorane sudjelovati na međunarodnom tržištu i pribavljati ta dobra koja im nisu raspoloživa u domaćem gospodarstvu.

Linder je među prvima otkrio da uzorak vanjske trgovine određuje potražnja, a ne ponuda. „Budući da strukturu vanjske trgovine nije mogao objasniti, Linder je pokušao objasniti njezinu relativnu veličinu, tj. udio vanjske trgovine u nacionalnom dohotku. Iz toga proizlazi da je veličina trgovine industrijskim proizvodima jedne zemlje s njezinim vanjskotrgovinskim partnerima tim veća što je veća sličnost strukture potražnje dotičnog para zemalja“ (Babić M., Babić A., 2008, str. 94). Pretpostavka je da ukusi potrošača ovise o razini njihovog dohotka. „Trgovina među zemljama obavlja se proizvodima za kojima postoji potražnja. To dovodi do zaključka da će trgovina biti intenzivnija među onim državama koje imaju sličnu strukturu potražnje s sličnim per capita dohotkom, nego s državama koje imaju različiti per capita dohodak“ (Grgić, Bilas, 2008, str. 102). Iz toga slijedi nekoliko zaključaka (Babić M., Babić A., 2008, str. 95):

- Zemlja izvozi one proizvode za kojima postoji velika domaća potražnja, a ne one u čijoj proizvodnji ima komparativne prednosti. Preduvjet za izvoz industrijskih proizvoda jest postojanje domaće potražnje za tim proizvodima. Razloga za to ima više: vanjska trgovina je samo proširenje domaće trgovine; inovacije se koncentriraju na postojeće industrije i daju im mogućnost izvoza itd. Postižu se ekonomije razmjera zbog veće proizvodnje. Zato se proizvodnja koncentrira u jednoj (većoj) zemlji, a prodaje se u svima.
- Postojanje industrije kojom se zadovoljava domaća potražnja implicira da vanjska potražnja određuje asortiman dobara koja čine potencijalni izvoz. To znači da su izvozni sektori samo oni koji su „dovoljno veliki“.

- Što god je veći presjek skupa vektora potencijalne vanjske trgovine dviju zemalja, tj. što je veća sličnost struktura privreda dviju zemalja, veća je mogućnost njihove međusobne razmjene.
- Budući da razina per capita nacionalnog dohotka određuje strukturu potražnje, slijedi da je potencijalni volumen vanjske trgovine dviju zemalja tim veći, što je razina per capita dohotka u njima bliži.
- Volumen potencijalne vanjske trgovine određuje i volumen strukture vanjske trgovine (premda carine, transportni troškovi, politički razlozi itd. mogu otežavati tu međuovisnost).

Linderova teorija vanjske trgovine se zapravo definira na način da vanjska trgovina nije važna iz gledišta da se proizvodi samo nude, već je važno da postoji potražnja za tim dobrima. Bitno je naglasiti da se takva razmjena odvija između država koje imaju visoki per capita nacionalni dohodak i kako su to visoko razvijene države koje imaju veliki broj potrošača istih ili sličnih karakteristika te zapravo postoji veliko zanimanje za tim dobrima koja su nude na tržištu. Ne iznenađuje isto tako to da se glavina takve razmjene odvija između razvijenih zemalja svijeta, dok slabije razvijene države tek u maloj mjeri participiraju u takvom sustavu razmjene. Može se reći kako u takvoj međunarodnoj razmjeni glavnu riječ vode države koje su razvijene i koje imaju veliku bazu potrošača koji su spremni potrošiti novac za takve proizvode, dok s druge strane imamo države u kojima je kupovna moć vrlo slaba te se to jasno odražava na cjelokupnu međunarodnu razmjenu, a i sami status te države u vanjskotrgovinskoj politici.

2.3. Značaj svjetske trgovinske organizacije – WTO

„Svjetska trgovinska organizacija je međunarodna organizacija koja predstavlja institucijski i pravni okvir multilateralnog trgovinskog sustava u područjima carina i trgovine robama, uslugama i intelektualnim vlasništvom“ (Vizjak, 2007, str .15). Svjetska trgovinska organizacija je međunarodno udruženje koje je osnovano s ciljem da se uredi trgovinska pravila kako bi sve države članice mogle jednako nastupati na međunarodnom tržištu, kako bi imale jednaka pregovaračka prava, kako bi se trgovina mogla odvijati po jasno definiranim pravilima koja su jednaka za svaku državu. Kako su jasno definirani pravila trgovanja i nastupanja na tržištu, svjetska trgovinska organizacija je isto tako zamišljena kao i sustav koji rješava trgovinske sporove između država koje nastupaju na tržištu kako bi se razmjena odvijala jednako za svaku članicu (Matić, 2016, str. 8).

Ključni cilj Svjetske trgovinske organizacije (WTO) je daljnji razvitak sustava slobodne trgovine što dovodi do bržeg i većeg rasta proizvodnje roba i usluga, povećanja zaposlenosti,

rasta dohotka, a samim time i potražnje, a na kraju i životnog standarda stanovništva u zemljama članicama (Matić, 2016, str. 9). Taj cilj zapravo pokazuje kako je važno stvoriti preduvjet slobodne trgovine kako bi razmjena dovela do boljeg i uspješnijeg razvoja samih država članica koje su dijelom organizacije, a sve kroz navedene prednosti koje pruža. Svjetska trgovinska organizacija zapravo pruža velike mogućnosti napretka i razvoja državama koje su članice i koje se pridržavaju svih pravila i dogovora koji postoje unutar organizacije. "Djelovanje WTO-a usredotočeno je na stvaranje (MVEP, bez dat.):

- otvorenog i ravnopravnog sustava trgovinskih pravila
- progresivne liberalizacije i eliminacije carinskih i necarinskih prepreka trgovini robama i uslugama
- uklanjanje svih oblika protekcionističkih mjera i diskriminatornih tretmana u međunarodnim trgovinskim odnosima
- integraciju nerazvijenih i zemalja u razvoju, te
- postizanje maksimalnog mogućeg stupnja transparentnosti trgovinskog multilateralnog sustava."

Svjetska trgovinska organizacija (WTO) ustrojena je u funkciji provedbe, upravljanja i usmjeravanja, te posebice unapređivanja ciljeva određenih multilateralnih i plurilateralnih trgovinskih sporazuma, proizašli iz ranije faze Urugvajskih pregovora. Treba napomenuti da postoji pet važnih pravaca djelovanja u WTO sustavu (Vizjak , 2007, str. 194):

- WTO treba postati „forum“ za poticanje daljnjih pregovora o liberalizaciji trgovine u okvirima svjetske trgovine, koja je nadalje svojoj djelatnosti određena multilateralnim i plurilateralnim sporazumima;
- uspješno provoditi novo dogovoreni Postupak rješavanja sporova, kojim bi se trebalo učinkovitije regulirati i osigurati ponašanje članica, ali i uskladiti odnose članica prema djelovanju WTO;
- što brže prihvatiti dogovoreni mehanizam, kojim bi se vršila učinkovita procjena i daljnje usmjeravanje trgovinskih politika u zemalja članica;
- suradnja s Međunarodnim monetarnim fondom i Svjetskom bankom treba postati prioritetna zadaća, posebice pri određivanju ekonomskih politika članica;
- poticati znanstvena i druga istraživanja u cilju izrade specijaliziranih, ali i općih ekonomskih i financijskih izvješća važnih za provedbu međunarodnih trgovinskih odnosa.

Svjetska trgovinska organizacija (WTO) uz sve što je do sada postignuto i napravljeno, treba i dalje raditi na poboljšanju međusobnih multilateralnih i plurilateralnih odnosa država kako bi razmjena bila što jednostavnija i kako bi se odvijala nesmetano. Isto

tako potrebna je sinergija između WTO, MMF i Svjetske banke jer te tri institucije zajedno uređuju pitanja važna za donošenje ekonomskih politika koje se događaju na međunarodnim tržištima, a imaju veliki značaj za samu međunarodnu trgovinu. U fokus treba staviti i daljnja istraživanja kojima se želi zapravo nadograditi postojeći sustav u svrhu još jednostavnijeg i učinkovitijeg sustava kontroli, izvješćivanja, rješavanja sporova između članica i daljnje liberalizacije trgovine za sve članice koje su prihvatile takav način međunarodne razmjene i trgovine između članica – država (Ljubić, 1994, str. 514–515). Pristupanje Republike Hrvatske Svjetskoj trgovinskoj organizaciji potreba je i nužnost, koja je važna kako bi se nacionalno gospodarstvo moglo dalje razvijati. Pristupanjem Hrvatske WTO sustavu, prošla su vremena trgovačke izoliranosti i zatvorenosti gospodarstva. Uključivanjem Hrvatske Svjetskoj trgovinskoj organizaciji došlo je do potpunog otvaranja nacionalnog gospodarstva prema svijetu. To znači da je zapravo otvorena mogućnost da Hrvatska bez ikakvih barijera može obavljati razmjenu s drugim nacionalnim gospodarstvima. Ojačana je trgovinska suradnja sa trgovinskim partnerima, a isto tako je omogućeno da se Hrvatska proširi na nova tržišta na kojima do sada nije mogla biti djelom. Puno dobara i roba postalo je znatno jeftinije zbog ukidanja carina i ostalih troškova, što je isto tako utjecalo na povećanje obujma proizvodnje, a tako i na povećanje međunarodne razmjene. S druge strane, hrvatsko je gospodarstvo postalo otvorenije drugim članicama koje mogu bez ograničenja kupovati i prodavati usluge i robe u Hrvatskoj. Potrebno je napomenuti kako je uključivanje donijelo puno prednosti Hrvatskoj, ali isto tako i puno pravila i obveza kojih se potrebno pridržavati, a i onih koje je potrebno uskladiti s nacionalnim gospodarstvom. Taj korak je zapravo najvažniji od svih, jer samo usklađenim i dobro organiziranim sustavom trgovanja nacionalno gospodarstvo može postići svoje trgovinske ciljeve kao i dobru trgovinsku suradnju sa svim članicama. Cilj svega je da međunarodna razmjena bude omogućena svima pod jednakim uvjetima, da za svakog vrijede jednaka pravila u bilo kojem segmentu trgovanja i trgovine (Vizjak, 2007, str. 92).

2.4. Važnost vanjske trgovine za gospodarstvo

Vanjska trgovina, kao ukupnost razmjene roba, usluga i čimbenika jedne zemlje s inozemstvom, sastavni je dio gospodarskog sustava zemlje. Neki osnovni cilj međunarodne trgovine jest otvaranje nacionalnog tržišta prema svjetskom. Vanjska trgovina ima opravdanje u bržem ekonomskom razvoju nego što bi to bio moguć u uvjetima zatvorenosti gospodarstva. Vanjska trgovina zapravo omogućuje porast društvene učinkovitosti proizvodnje, bolju preraspodjelu proizvodnih čimbenika, bolje iskorištavanje domaćih kapaciteta, transmisiju tehnološkog napretka, novih znanja i organizacije, a sve to je nužno za gospodarski rast. Može se reći kako međunarodna razmjena ima funkciju razvoja nacionalnog gospodarstva. Uvozima

funkciju osiguravanja sirovina, repromaterijal, energije i finalnih proizvode, odnosno sve ono što je potrebno gospodarstvu u proizvodnom procesu. Uvoz je, također, izvor opskrbe kapitalom, opremom i tehnologijom a i novim idejama i znanjima koji su iznimno važni za razvoj gospodarstva. Kod izvoza, vanjska trgovina utječe na povećanje proizvodnje i zaposlenosti te, porastom dohotka, djeluje na povećanu domaću potrošnju. Osim toga, vanjska trgovina omogućuje specijalizaciju u proizvodnji i racionalniju alokaciju resursa, pa i potrošnju izvan proizvodnih mogućnosti. Gospodarski učinak koji vanjskotrgovinska razmjena ima na gospodarstvo neke zemlje je izrazito velik. Razmjena prije svega omogućuje otvorenost nacionalnog gospodarstva prema cijelom svijetu i razmjenu s bilo kojom državom. Takav način otvorenosti nacionalne privrede prema drugim državama dovodi do veće razmjene, a samim time i povećanja ekonomskom razvoja koji se prije svega vidi u novim tehnologijama proizvodnje proizvoda koji se izvoze, novim znanjima i vještinama koje se primjenjuju u domaćoj privredi, resursi koji se koriste u proizvodnji su efikasniji i efektivniji, proizvodi se više dobara jer je potražnja veća od one domaće, povećava se zaposlenost jer se povećavaju proizvodni kapaciteti poduzeća, raste dohodak, a samim time i potrošačka moć svakog pojedinca koji si može priuštiti više dobara nego što je to mogao prije (Andrijanić, Pavlović, 2016, str. 24).

Isto tako kada govorimo o važnosti vanjske trgovine za gospodarstvo, prije svega se referiramo na izvoz, cilj svakog gospodarstva je naravno, izvoziti što je više moguće roba i usluga, dok se uvozom zapravo podmiruju one robe i usluge koje su gospodarstvu neophodne za funkcioniranje. Izvoziti je prije svega primaran cilj vanjskotrgovinske razmjene, a njegova korist se može vidjeti u tome da (Izvoz.gov.hr, bez dat.):

- izvoz povećava sposobnost natjecanja na domaćem tržištu, međunarodna iskustva, saznanja o novim tehnološkim dostignućima, novim i drugim proizvodima i uslugama te globalnim strategijama kompanija koje predstavljaju konkurenciju, unapređuju poslovanje poduzeća;
- povećanje izvoza doprinosi unaprijeđenju konkurentnosti proizvoda kao preduvjet uspješnog funkcioniranja u okviru jedinstvenog tržišta EU;
- izvoz predstavlja optimalni model internacionalizacije za male i srednje poduzetnike;
- izvoz otvara mogućnosti uključivanja u druge oblike međunarodnog poslovanja;
- s razvojem različitih modela financiranja, sveprisutnosti interneta i dogovaranjem trgovinskih sporazuma, pristup globalnom tržištu danas je lakši nego ikad.

Cilj vanjskotrgovinske razmjene je prije svega gospodarski razvoj svake zemlje. To se najlakše postiže izvozom, odnosno prodajom viška roba koje se ne prodaju na domaćem tržištu za devize na drugim tržištima. Uvoz pak s druge strane ne mora značiti kako

gospodarstvo smanjuje svoj ekonomski razvoj. On je varijabla koja postoji iz razlog kako bi nacionalno gospodarstvo moglo nabaviti ona dobra i robe kojih uopće nema ili ona dobra koja ima u malim količinama, a važne su za svakodnevni život svakog pojedinca ili u proizvodnim procesima gospodarstva. Vanjska trgovina u velikoj mjeri zapravo utječe na gospodarski rast i razvoj gospodarstva. Izvoz na jednoj strani omogućuje gospodarstvu da izvozi ona dobra i robe kojih na domaćem tržištu ima previše, a isto tako povećava potrošačku sposobnost gospodarstva da kupuje ona dobra ili usluge kojih nema ili ima u manjim količinama. Uvoz isto tako utječe na gospodarski razvoj, na način da se ne uvoze samo robe i usluge, već se uvoze znanja i vještine, dolazi do tehnološkog napretka i usvajanja novih tehnologija, postiže se specijalizacija i podjela rada. Može se reći kako su uvoz i izvoz zavisni jedan o drugom, jer jedna varijabla ovisi o drugoj i obrnuto (Lazibat, Kolaković, 2004, str. 6).

Vanjskotrgovinska razmjena je od izrazite važnosti i za Hrvatsku. Izvoz Hrvatskoj pruža dalekosežne prednosti kada se govori o gospodarskom učinku. Koristi koje Hrvatska ima od izvoza roba i usluga vidljiv je u tome da povećanje izvoza doprinosi otvaranju novih radnih mjesta, izvozno orijentirane zemlje lakše prevladavaju recesije od ostalih gospodarstava koja nisu izvozno orijentirana, a isto tako te recesije traju kraće i imaju mnogo blaže posljedice po gospodarstvo, izvoz je komponenta agregatne potražnje, te kao takav, njegov rast predstavlja i rast cjelokupnog gospodarstva zemlje, veličina deficita ima značajan utjecaj na razinu deficita državnog proračuna, izvozom se povećavaju devizne rezerve i izvozno konkurentna društva su sigurnija u svom poslovanju i imaju tendenciju održivog razvoja (Izvoz.gov.hr, bez dat., 2021.).

3. Robna razmjena Republike Hrvatske i EU

Ovaj dio rada biti će fokusiran na robnu razmjenu Republike Hrvatske i EU. Kako je Hrvatska postala članicom EU od 01.07.2013. godine to joj je omogućilo velike mogućnosti i pogodnosti robne razmjene između članica Europske unije. Kako bi na što bolji i lakši način dobili konkretne podatke kako se kreće robna razmjena RH i EU i da li to što je Hrvatska postala članicom utječe na njezinu izvoznu i uvoznu konkurentnost, najbolje će se prikazati kroz konkretne analize i uspoređivanje izvoznih i uvoznih podataka koje će se koristiti u ovom dijelu rada. Prvi cilj je prikazati kako se kreće robna razmjena RH od ulaska u EU, te drugi cilj, je li članstvo RH u Europskoj uniji utjecalo na povećanje uvoza i izvoza ili nije. Također, prikazati će se najveći trgovinski partneri iz EU s kojima Hrvatska vrši robnu razmjenu te kakav je odnos između izvoza i uvoza između tih zemalja. Analizirati će se isto tako izvoz i uvoz po županijama, kako bi se utvrdilo koje županije najviše pridonose hrvatskom izvozu, te da li ostvaruju rast izvoza ili uvoza i obrnuto. Isto tako će se analizirati podaci o uvozu i izvozu prema djelatnostima kako bi utvrdili koje djelatnosti u RH najviše izvoze, da li se isti povećava iz godine u godinu, a isto tako o kojim to djelatnostima Hrvatska najviše ovisi o uvozu. Tu je i analiza robne razmjene prema veličini poduzeća, sagledat će se koje su to kategorije poduzeća koje sudjeluju u robnoj razmjeni, a koja su to poduzeća prema kriterijima koja imaju najveći ili najmanji utjecaj na robnu razmjenu u Hrvatskoj. Svrha svega je sagledati zapravo kako je članstvo Republike Hrvatske u EU utjecalo i kako utječe na robnu razmjenu i da li je došlo do pozitivnih ili negativnih pomaka, odnosno, da li je saldo robne razmjene doprinio jačanju uvoza ili izvoza.

3.1. Robna razmjena RH prema zemljama EU

Ovaj dio poglavlja orijentiran je na robnu razmjenu RH i EU od ulaska Hrvatske u članstvo. Biti će prikazani saldo robne razmjene, tj. odnos izvoza i uvoza od ulaska u EU kako bi se vidjelo ima li članstvo benefite za hrvatsku robnu razmjenu i je li utjecalo na povećanje robne razmjene. Isto tako će biti prikazani najveći hrvatski trgovinski partneri iz EU te njihov značaj i uloga u robnoj razmjeni s Hrvatskom. Analizirani su podaci iz trgovinske bilance. Trgovinska bilanca prikazuje vrijednosti ukupnog izvoza i ukupnog uvoza robe nekog nacionalnog gospodarstva najčešće za razdoblje od jedne godine. (Trgovinska je bilanca i naziv za odnos vrijednosti uvoza i izvoza roba između dviju zemalja). Platna bilanca može biti aktivna, pasivna i uravnotežena. Trgovinska je bilanca aktivna ili suficitarna ako je vrijednost izvoza robe veća od uvoza, a pasivna ili deficitarna ako je vrijednost uvoza veća od izvoza.

Uravnoteženost trgovinske bilance postoji onda kada su vrijednosti izvoza i uvoza robe izjednačene. Trgovinska se bilanca sastavlja na temelju statističkih praćenja vanjske trgovine (carinska statistika). Osim ukupne vrijednosti uvoza i izvoza robe, trgovinska bilanca sadrži i samu strukturu od koje se sastoji razmjena (sirovine, materijali, itd.). Trgovinska bilanca čini zapravo najveću stavku platne bilance zemlje (Andrijanić, 2005, str. 7).

U Tablici 1. su prikazani najveći trgovinski partneri iz EU s kojima Hrvatska vrši robnu razmjenu. Najveći trgovinski partneri s kojima se obavlja robna razmjena jesu: Italija, Njemačka, Slovenija i Austrija. Analizirano je razdoblje od četiri godine (2016.–2019.) u kojem se razmatra uvoz i izvoz navedenih. Što se tiče izvoza u Italiju, u 2016. godini on je povećan za 8,01%, u 2017. rast izvoza iznosi 12,58%, u 2018. izvoz također raste za 10,36% da bi u 2019. izvoz pao za – 0,03% u odnosu na prethodnu godinu. Što se tiče uvoza iz Italije, kroz sve 4 promatrane godine uvoz bilježi konstantan rast, u 2016. je iznosio 1,20%, u 2017. raste za 11,96%, u 2018. uvoz raste za 10,76% te se u 2019. povećava za 10,66%. U 2019. u odnosu na 2016. izvoz s Italijom je rastao za 24,21%, dok je za isto vremensko razdoblje uvoz rastao za 24,01%. Vidljivo je kako u promatranom razdoblju i uvoz i izvoz s Italijom rastu, ali je stopa rasta uvoza naspram izvoza veća. Hrvatska u robnoj razmjeni s Italijom ostvaruje deficit trgovinske bilance (apsolutna vrijednost uvoza je veća od izvoza) u svakoj promatranoj godini, tj. saldo robne razmjene je negativan. S drugim trgovinskim partnerom, Slovenijom, u 2016. godini Hrvatska ostvaruje stopu rasta izvoza od 17,62%, dok u 2017. godini ostvaruje negativnu stopu rasta od -2,99%, u 2018. izvoz raste za 6,24%, a u 2019. bilježi rast za 1,59%. Što se tiče uvoza sa Slovenijom on raste u sve 4 promatrane godine, u 2016. on je rastao po stopi od 10,92%, u 2017. godini bilježi povećanje za 10,75%. U 2018. stopa rasta uvoza je 11,18%, a u 2019. uvoz raste za 11,55%. Hrvatska bilježi rast izvoza s Slovenijom u svim promatranim godinama osim u 2017. godini kada izvoz pada za - 2,99%, s druge strane uvoz roba i usluga raste tijekom svih promatranih godina. Ovo je drugi trgovinski partner iz EU s kojim Hrvatska ostvaruje deficit robne razmjene u svim promatranim godinama (2016.–2019.) jer je vrijednost uvoza veća od vrijednosti izvoza. U 2019. u odnosu na 2016. izvoz s Slovenijom je rastao za 4,70%, dok je uvoz rastao 31,95% za isto vremensko razdoblje. S Njemačkom, Hrvatska u svakoj promatranoj godini bilježi rast izvoza. U 2016. godini izvoz bilježi rast od 10,30%, u 2017. izvoz raste po stopi od 17,61%. U 2018. stopa rasta izvoza iznosi 11,05%, a u 2019. godini izvoz raste po stopi od 3,92%. Uvoz kao i izvoz, bilježi rast u svakoj od promatranih godina, u 2016. stopa rasta uvoza s Njemačkom iznosi 9,41%, u 2017. uvoz raste za 4,81%. U 2018. stopa rasta uvoza iznosila je 7,17%, a u 2019. uvoz raste po stopi od 6,52%. Njemačka je isto tako trgovinski partner s kojim Hrvatska ostvaruje negativnu trgovinsku bilancu, tj. više je ovisna o uvozu od strane Njemačke, nego što izvozi u Njemačku. U 2019. u odnosu na 2016. izvoz je rastao za 35,67%, dok je uvoz za isto vremensko razdoblje

rastao za 19,65%. Saldo robne razmjene s Njemačkom je isto tako negativan jer je uvoz veći od izvoza. S Austrijom, izvoz je u 2016. godini bio u porastu za 3,40%, u 2017. godini izvoz bilježi porast za 10,23%, u 2018. godini izvoz raste za 6,20%, da bi u 2019. pao za - 4,14%. Kada govorimo o uvozu sa Austrijom, u 2016. se smanjuje za - 8,01%, u 2017. godini uvoz raste za 4,40%, u 2018. uvoz pada - 1,75%, a isto tako je i u 2019. kada uvoz pada po stopi od - 1,55%. U 2019. u odnosu na 2016. izvoz s Austrijom se povećao za 12,22%, dok se uvoz u istom vremenskom razdoblju povećao za 0,99%. Iako Hrvatska u svakoj od promatranih godina (2016.–2019.) s Austrijom ostvaruje negativan saldo robne razmjene, tj. ostvaruje deficit trgovinske razmjene, treba naglasiti kako je vidljiv trend pada uvoza s Austrijom, iako ne u velikoj mjeri, ali u zadnje dvije godine je konstantan. Izvoz isto tako bilježi porast, ali isto tako i pad u 2019., koji je dosta značajan.

Tablica 1. Najveći vanjskotrgovinski partneri Republike Hrvatske iz EU

IZVOZ	2016.	2017.	2018.	2019.	UVOZ	2016.	2017.	2018.	2019.
1.	Italija				1.	Italija			
Izvoz u mil.kn	12.692.777	14.289.812	15.769.856	15.765.568	Uvoz u mil. kn	18.736.592	20.977.217	23.235.090	25.711.527
Udio u ukupnom izvozu (%)	13,68%	13,66%	14,61%	13,97%	Udio u ukupnom uvozu (%)	12,62%	12,84%	13,19%	13,88%
Stopa rasta izvoza	8,01%	12,58%	10,36%	-0,03%	Stopa rasta	1,20%	11,96%	10,76%	10,66%
2.	Slovenija				2.	Slovenija			
Izvoz u mil.kn	11.593.997	11.247.370	11.949.006	12.139.459	Uvoz u mil. kn	16.215.815	17.557.286	19.698.145	21.396.510
Udio u ukupnom izvozu (%)	12,50%	10,75%	11,07%	10,75%	Udio u ukupnom uvozu (%)	10,92%	10,75%	11,18%	11,55%

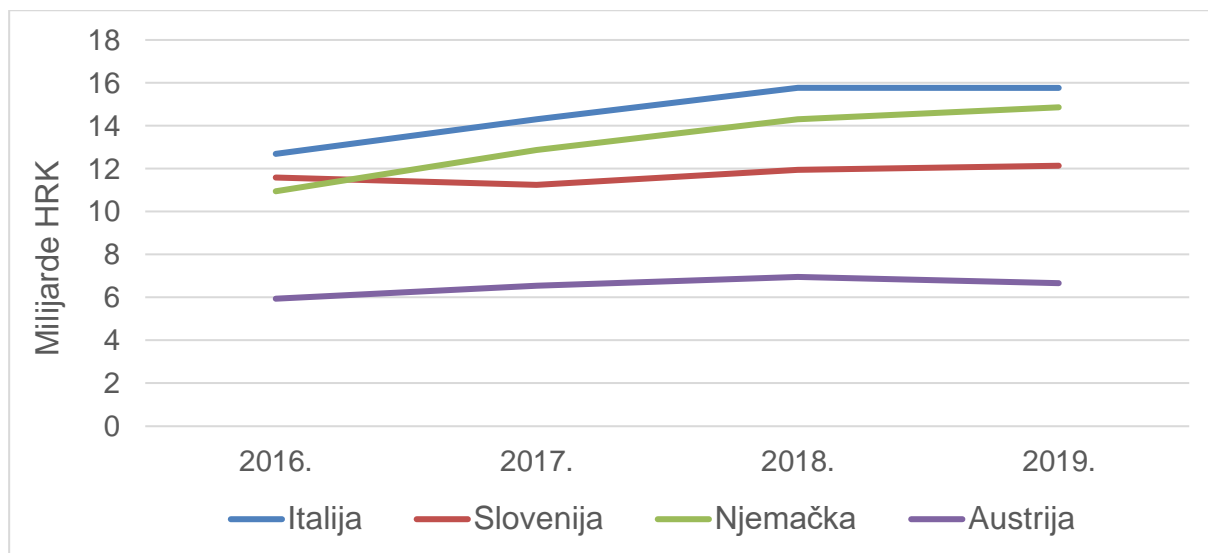
IZVOZ	2016.	2017.	2018.	2019.	UVOZ	2016.	2017.	2018.	2019.
Stopa rasta izvoza	17,62%	-2,99%	6,24%	1,59%	Stopa rasta uvoza	8,01%	8,27%	12,19%	8,62%
3.	Njemačka				3.	Njemačka			
Izvoz u mil.kn	10.948.905	12.877.057	14.300.005	14.860.790	Uvoz u mil. kn	23.930.659	25.081.967	26.880.421	28.633.134
Udio u ukupnom izvozu (%)	11,80%	12,31%	13,25%	13,17%	Udio u ukupnom uvozu (%)	16,12%	15,36%	15,25%	15,46%
Stopa rasta izvoza	10,30%	17,61%	11,05%	3,92%	Stopa rasta uvoza	9,41%	4,81%	7,17%	6,52%
4.	Austrija				4.	Austrija			
Izvoz u mil.kn	5.943.867	6.552.044	6.958.129	6.669.977	Uvoz u mil. kn	11.837.954	12.358.923	12.142.938	11.955.001

IZVOZ	2016.	2017.	2018.	2019.	UVOZ	2016.	2017.	2018.	2019.
Udio u ukupnom izvozu (%)	6,41%	6,26%	6,45%	5,91%	Udio u ukupnom uvozu (%)	7,97%	7,57%	6,89%	6,46%
Stopa rasta izvoza	3,40%	10,23%	6,20%	-4,14%	Stopa rasta uvoza	-8,01%	4,40%	-1,75%	-1,55%

Izvor: (Izradio autor prema podacima Državnog zavoda za statistiku (2016.–2019.))

Iz Grafikona 1. možemo vidjeti kako izvoz kroz promatrano razdoblje od 4 godine pokazuje trendove rasta s Italijom, Slovenijom, Njemačkom, dok je izvoz s Austrijom sve do 2018. blago rastao, da bi u 2019. doživio lagani pada, tj. smanjio se u odnosu na prethodnu godinu.

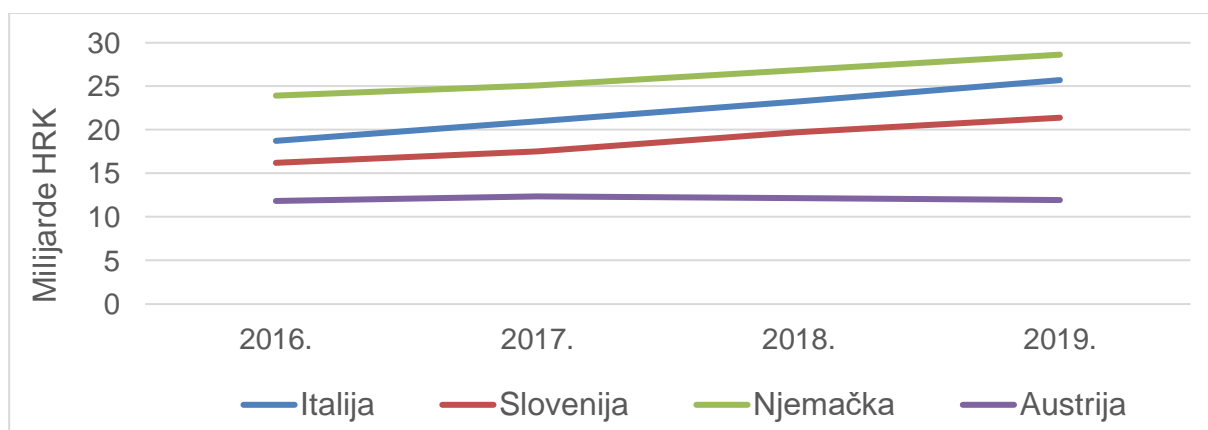
Grafikon 1. Izvoz RH u razdoblju od 2016. - 2019.

Izvor: (Izradio autor prema podacima Državnog zavoda za statistiku (2016.–2019.))

Iz Grafikona 2. može se vidjeti kako Hrvatska s Njemačkom, Italijom i Slovenijom bilježi konstantan rast uvoza u svakoj promatranoj godini. S Austrijom se može vidjeti kako je uvoz kroz promatrano razdoblje otprilike konstantan, a u 2019. se smanjuje u odnosu na prethodnu godinu.

Grafikon 2. Uvoz RH u razdoblju od 2016. - 2019.

Izvor: (Izradio autor prema podacima Državnog zavoda za statistiku (2016.–2019.))

U Tablici 2. prikazana je robna razmjena Hrvatske s inozemstvom od 2013. godine, tj. godine u kojoj je Hrvatska postala punopravnom članicom EU pa sve do 2019. godine.

Vidljivo je kako je 2013., godina u kojoj je pokrivenost uvoza izvozom za Hrvatsku najmanja. Razlog toga je to što je u 2013. godini izvoz doživio vrlo nisku stopu rasta od samo 0,5%, a uvoz se povećao za 2,59%. Pokrivenost uvoza izvozom u 2013. iznosila je 58,05%. U 2014. godini izvoz bilježi rast od 8,96%, nešto manje od 7 milijardi kuna, no isto tako uvoz u 2014. godini bilježi rast od 4,50%, tj. 5 milijardi kuna. U 2014. je saldo robne razmjene povoljniji nego 2013. te se smanjio za oko milijardu kuna, dok je pokrivenost uvoza izvozom iznosila 60,53%. U 2015. godine izvoz bilježi rast od 10,96%, nešto manje od 8 milijardi kuna, a uvoz bilježi porast od 7,71% ili 10 milijardi kuna. Saldo robne razmjene se u 2015. u odnosu na 2014. opet povećao za oko milijardu kuna. Pokrivenost uvoza izvozom je u 2015. u odnosu na 2014. bila veća, iznosila je 62,36%. U 2016. godine izvoz bilježi rast od 5,69%, tj. oko 5 milijardi kuna, a uvoz isto tako rast od 5,49% ili približno 8 milijardi kuna. U 2016. saldo robne razmjene bilježi deficit koji je za oko 3 milijarde kuna veći nego u 2015. godini. Što se tiče pokrivenosti uvoza izvozom, on je skoro ostao pa nepromijenjen u odnosu na 2015., iznosi 62,48%. U 2017. godine izvoz bilježi porast od visokih 12,76% ili približno 12 milijardi kuna. Kao i izvoz, uvoz bilježi porast od 9,99%, tj. približno 15 milijardi kuna. Saldo robne razmjene u odnosu na 2016. bilježi povećanje deficita i to od 3 milijarde kuna, a pokrivenost uvoza izvozom je veća nego 2016. te iznosi 64,05%. U 2018. godine izvoz bilježi stopu rasta dosta manje nego prethodne godine, tek 3,17%, odnosno nešto više od 3 milijarde kuna, s druge strane uvoz bilježi porast od 7,90%, tj. 13 milijardi kuna. Saldo robne razmjene se u odnosu na 2017. povećao za 10 milijardi kuna u 2018. i samim time je pokrivenost uvoza izvozom manja nego 2017. godine, a iznosila je 61,24%. U 2019. godine izvoz bilježi porast izvoza od 4,60% ili 5 milijardi kuna, a isto tako i uvoz bilježi tendenciju rasta koja je nešto viša od izvoza, tj. iznosi 5,10% ili povećanje za 9 milijardi kuna. Saldo robne razmjene je kao i svake promatrane godine u deficitu, a u odnosu na 2018. se povećao za 4 milijarde kuna. Pokrivenost uvoza izvozom se smanjila u odnosu na 2018., pa je tako iznosila 60,95%.

Kao što je vidljivo iz Tablice 2. članstvom Hrvatske u EU od 2013. godine vide se pomaci u povećanju izvoza, no isto tako i uvoza. Iako su Hrvatskoj članstvom uvelike otvorena vrata prema mnogim trgovinskim partnerima s kojima može ugovarati izvoz, isto tako su te države dobile partnera u kojeg mogu uvoziti svoje robe i usluge. Analizirajući tablicu 2. vidi se kako hrvatski izvoz raste iz godine u godinu, no isto tako ga prati rast uvoza koji raste po većim stopama nego izvoz. Kada se gleda saldo robne razmjene vidi se da Hrvatska svake godine ostvaruje deficit trgovinske bilance te je uvozno ovisna država, tj. ovisna je o robama i uslugama koje dolaze iz inozemstva. Kako bi se ta situacija poboljšala, tj. kako bi se potaknuo veći izvoz potrebno je da država omogući izvozniciima bolje i povoljnije uvjete izvoza, te da im osigura povoljniju tržišnu poziciju u inozemstvu. Sve to je važno kako bi se smanjio deficit robne razmjene, kako izvozom proizvoda i usluga, tako i smanjenom ovisnošću o uvozu. Cilj

bi trebao biti da Hrvatska može podmiriti vlastite potrebe za proizvodima i uslugama, a ne da mora uvoziti kako bi ih podmirila.

Tablica 2. Robna razmjena Republike Hrvatske s inozemstvom, (tisuće kuna), 2013. - 2019.

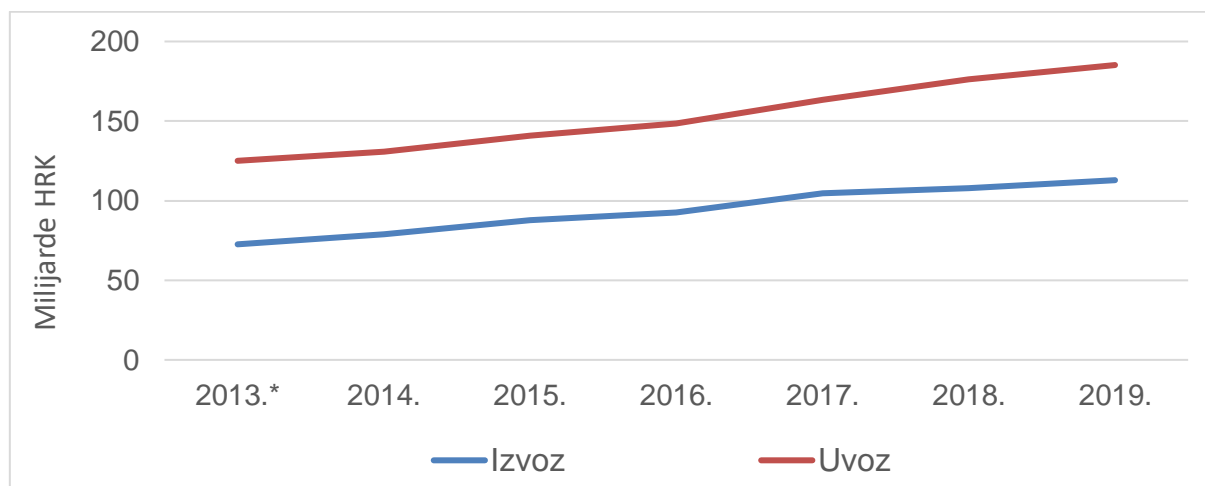
Godina	Izvoz	Stopa rasta izvoza	Uvoz	Stopa rasta uvoza	Saldo robne razmjene	Pokrivenost uvoza izvozom
2013.*	72.594.640	0,50%	125.051.938	2,59%	-52.457.298	58,05%
2014.	79.099.297	8,96%	130.673.196	4,50%	-51.573.899	60,53%
2015.	87.772.423	10,96%	140.747.763	7,71%	-52.975.340	62,36%
2016.	92.763.217	5,69%	148.474.542	5,49%	-55.711.325	62,48%
2017.	104.600.956	12,76%	163.313.126	9,99%	-58.712.170	64,05%
2018.	107.913.440	3,17%	176.215.726	7,90%	-68.302.286	61,24%
2019.	112.877.765	4,60%	185.197.405	5,10%	-72.319.640	60,95%

*Godina u kojoj je RH postala članicom EU

Izvor: (Izradio autor prema podacima Državnog zavoda za statistiku (2013.–2019.))

Kao što se može vidjeti iz Grafikona 3., izvoz i uvoz od pristupanja Europskoj uniji kontinuirano rastu. Od 2013. do 2019. Hrvatska ostvaruje deficit trgovinske bilance. U 2014. deficit se smanjuje, no nakon 2014. deficit raste u svakoj od promatranih godina, sve do 2019. godine. U 2019. u odnosu na 2013. izvoz raste za 55,49%, a uvoz u istom vremenskom razdoblju također raste za 48,10%.

Grafikon 3. Robna razmjena RH od ulaska u EU (2013. - 2019.)

Izvor: (Izrada autora prema podacima Državnog zavoda za statistiku (2013. – 2019.))

3.2. Robna razmjena prema djelatnostima

U ovom poglavlju biti će prikazana robna razmjena prema djelatnostima koje izvoze, odnosno uvoz robe i usluge. Cilj je prikazati koje su to grane djelatnosti koje najviše sudjeluju u robnoj razmjeni roba i usluga kako u izvozu, tako i u uvozu. Promatrano razdoblje koje je uzeto za promatranje robne razmjene prema djelatnostima jest ono od 2016. – 2019. godine. „Za djelatnost se može reći da predstavlja kombinaciju sredstava kao što su kapitalna dobra, radna snaga, proizvodne tehnike ili poluproizvodi u svrhu proizvodnje roba ili usluga. Stoga, djelatnost karakterizira input (sredstva), proizvodni proces i output (robe ili usluge)“ (Propisi.hr, 2007.). Klasifikacija djelatnosti jedan je od osnovnih standarda koji se koristi pri evidentiranju, prikupljanju, obradi, analizi, diseminaciji i prikazivanju podatak koji prikazuju stanje određenog gospodarstva te za analizu i usmjeravanje društvenog i gospodarskog razvoja i njegovih strukturnih promjena. Klasifikacijom se poslovni subjekti razvrstavaju (pravne i fizičke osobe) po djelatnostima koje obavljaju, a ne prema vlastitom ustrojstvenom obliku, statusu, vlasništvu, načinu proizvodnje i slično. NKD (Nacionalna klasifikacija djelatnosti) 2007. ne razlikuje oblik vlasništva, vrstu pravne organizacije ili način poslovanja jer ti kriteriji nisu povezani s karakteristikama same djelatnosti. Poslovni subjekti koji obavljaju istu vrstu ekonomske djelatnosti razvrstavaju se po istom principu podjele neovisno o tome radi li se o dioničkim društvima (ili njihovom dijelu), samostalnim poduzetnicima ili državi i bez obzira na to je li matično poduzeće strana jedinica i sastoji li se jedinica od jednog ili više pogona (Propisi.hr, bez dat., 2007.).

Iz Tablice 3. vidljivo je da su 4 najzastupljenije djelatnosti u uvozu i izvozu : prerađivačka industrija, poljoprivreda, ribarstvo i šumarstvo, opskrba električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija te opskrba vodom. Kada govorimo o izvozu, prerađivačka industrija je u 2016. bilježila stopu rasta od 6,89%. U 2017. godini prerađivačka industrija bilježi rast izvoza od skoro 11 milijardi kuna, odnosno 12,89%. U 2018. godini prerađivačka industrija, u odnosu na 2017. raste za 4,13%, tj. izvoz je porastao za otprilike 4 milijarde kuna. U 2019. godini prerađivačka industrija bilježi rast stope izvoza od 5,04%, tj. 5 milijardi kuna u odnosu na 2018. Kada analiziramo uvoz s strane prerađivačke industrije on u 2016. bilježi stopu rasta od 7,68%. U 2017. prerađivačka industrija bilježi povećanje uvoza od 9,11%, tj. 12 milijardi kuna više nego u 2016. U 2018. stopa rasta uvoza se povećala za 7,60% ili 11 milijardi kuna u odnosu na 2017. godinu. Zadnja analizirana godina, 2019., bilježi isto tako povećanje uvoza u prerađivačkoj industriji za 7,84% ili 13 milijardi kuna više nego u 2018. U 2019. u odnosu na 2016. prerađivačka industrija bilježi porast izvoza za 23,48%, dok uvoz raste za 26,61%. Prerađivačka industrija zapravo kroz sve 4 godine bilježi konstantan rast izvoza i uvoza, ali vidljivo je kako je prerađivačka industrija zapravo previše uvozno ovisna te se tako postiže deficit navedene djelatnosti u svakoj od analiziranih godina. Poljoprivreda, ribarstvo i šumarstvo, što se tiče izvoza, u 2016. godini bilježi porast izvoza od 9,64%. U 2017. poljoprivreda, ribarstvo i šumarstvo bilježe porast izvoza od 11,23% ili nešto više od 500 milijuna kuna. U 2018. izvoz raste po stopi od 4,22%, odnosno 200 milijuna kuna. U 2019. godini izvoz raste za 1,82%, tj. 100 milijuna kuna.

Uvoz u 2016. godini, što se tiče, poljoprivrede, ribarstva i šumarstva bilježi pad od – 0,89%. U 2017. godini uvoz raste za 13,57, odnosno povećanje za otprilike 600 milijuna kuna. Poljoprivreda, ribarstvo i šumarstvo u 2018. povećavaju uvoz za 6,35%, tj. 300 milijuna kuna. U zadnjoj promatranoj godini, 2019. uvoz raste po stopi od 5,07% ili nešto više od 250 milijuna kuna. Zanimljivo je vidjeti kako je ovo djelatnost koja bilježi suficit salda robne razmjene u prve 3 godine, dok samo u zadnjoj, 2019. godini bilježi deficit koji je vrlo malen. U 2019. u odnosu na 2016. poljoprivreda, ribarstvo i šumarstvo bilježi rast od 18,03%, a uvoz za isto vremensko razdoblje bilježi porast od 26,91%. Ovo pokazuje da Hrvatska u ovoj djelatnosti ima veliki potencijal, iako u ukupnoj razmjeni ova djelatnost čini malo dio izvoza, a tako i uvoza. Opskrba električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija u 2016. godini bilježi pad stope izvoza od 1,71%. U 2017. izvoz raste za 11,17%, tj. nešto više od 300 milijuna kuna. U 2018. godini djelatnosti bilježi veliki pad izvoza od 37,94% ili 1.2 milijarde kuna. Zadnja promatrana godina, 2019. bilježi pad od 0,61% ili 10 milijuna kuna. Uvoz što se tiče opskrbe električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija u 2016. pada po stopi od 10,70%. U 2017. uvoz raste za 3,96, tj. približno 200 milijuna kuna. U 2018. u odnosu na 2017. uvoz bilježi pad od 13,53% ili nešto manje od 700 milijuna kuna. U 2019. godini uvoz se povećao za otprilike 300 milijun kuna, tj.

porastao je za 6,33%. U 2019. u odnosu na 2016. opskrba električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija bilježi pad izvoza za 31,43%, a uvoz isto tako za navedeno vremensko razdoblje bilježi pad od 3,43%. Opskrba vodom što se tiče izvoza u 2016. bilježi pad od 20,76%. U 2017., u odnosu na 2016. djelatnost bilježi porast izvoza za 26,01%, tj. nešto više od 300 milijuna kuna. U 2018. godini djelatnost povećava izvoz za 6,54%, tj. oko 150 milijuna kuna. Zadnja analizirana godina bilježi pad izvoza djelatnosti od skoro 400 milijuna kuna ili - 16,87%. Kada govorimo o uvozu, u 2016. on pada za 1,42%. U 2017. godini, u odnosu na 2016., uvoz raste po stopi od 24,30% ili 100 milijuna kuna. U 2018. uvoz i dalje raste, a u odnosu na 2017. se povećao za 31,25%, tj. oko 150 milijuna kuna. Zadnju godinu djelatnost bilježi pad uvoza od 25,41 % ili otprilike 160 milijuna kuna. Opskrba vodom je jedina od promatranih djelatnosti koja bilježi suficit razmjene u sve 4 promatrane godine, tj. ostvaruje veći izvoz od uvoza. Jedina stvar je da suficit koji ostvaruje djelatnost opskrbe vodom je mala, tj. nema veliki značaj na ukupnu trgovinsku bilancu gospodarstva. U 2019. u odnosu na 2016. opskrba vodom bilježi porast izvoza za 11,61%, dok uvoz isto tako bilježi rast za 21,68%. Kako prerađivačka industrija nosi zapravo 90% hrvatskog izvoza i uvoza u svakoj od analiziranih godina, može se zaključiti kako kretanje vanjsko – trgovinske razmjene Hrvatske značajno ovisi o istoj.

Tablica 3. Robna razmjena RH prema djelatnostima (u tisućama kuna) od 2016. - 2019.

IZVOZ	2016.	2017.	2018.	2019.	UVOZ	2016.	2017.	2018.	2019.
1.	Prerađivačka industrija				1.	Prerađivačka industrija			
Izvoz u mil.kn	82.459.666	93.087.620	96.928.511	101.817.522	Uvoz u mil. kn	130.442.251	142.321.310	153.143.772	165.153.647
Udio u ukupnom izvozu(%)	88,89%	88,99%	89,82%	90,20%	Udio u ukupnom uvozu(%)	87,85%	87,15%	86,91%	89,18%
Stopa rasta izvoza	6,89%	12,89%	4,13%	5,04%	Stopa rasta uvoza	7,68%	9,11%	7,60%	7,84%
2.	Poljoprivreda, ribarstvo i šumarstvo				2.	Poljoprivreda, ribarstvo i šumarstvo			

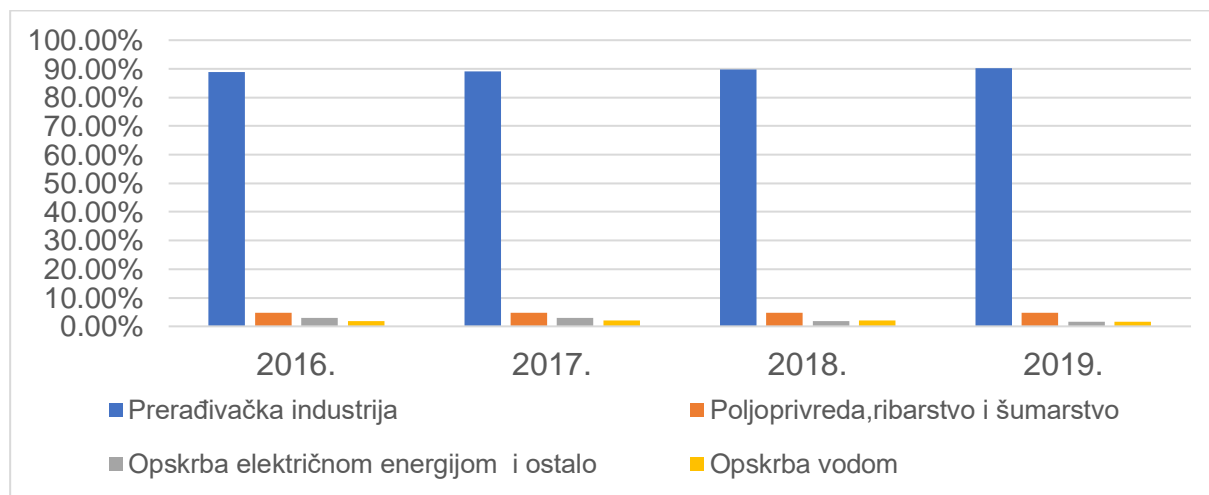
IZVOZ	2016.	2017.	2018.	2019.	UVOZ	2016.	2017.	2018.	2019.
Izvoz u mil.kn	4.457.976	4.958.413	5.167.797	5.261.754	Uvoz u mil. kn	4.146.679	4.709.425	5.008.582	5.262.628
Udio u ukupnom izvozu(%)	4,81%	4,74%	4,79%	4,66%	Udio u ukupnom uvozu(%)	2,79%	2,88%	2,84%	2,84%
Stopa rasta izvoza	9,64%	11,23%	4,22%	1,82%	Stopa rasta uvoza	-0,89%	13,57%	6,35%	5,07%
3.	Opskrba električnom energijom i ostalo				3.	Opskrba električnom energijom i ostalo			
Izvoz u mil.kn	2.799.884	3.112.688	1.931.594	1.919.901	Uvoz u mil. kn	4.559.154	4.739.494	4.098.109	4.357.405
Udio u ukupnom izvozu(%)	3,02%	2,98%	1,79%	1,70%	Udio u ukupnom uvozu(%)	3,07%	2,90%	2,33%	2,35%

IZVOZ	2016.	2017.	2018.	2019.	UVOZ	2016.	2017.	2018.	2019.
Stopa rasta izvoza	-1,71%	11,17%	-37,94%	-0,61%	Stopa rasta uvoza	-10,70%	3,96%	-13,53%	6,33%
4.	Opskrba vodom				4.	Opskrba vodom			
Izvoz u mil.kn	1.664.057	2.096.958	2.234.106	1.857.201	Uvoz u mil. kn	397.276	493.800	648.094	483.398
Udio u ukupnom izvozu(%)	1,79%	2,00%	2,07%	1,65%	Udio u ukupnom uvozu(%)	0,21%	0,30%	0,37%	0,26%
Stopa rasta izvoza	-20,76%	26,01%	6,54%	-16,87%	Stopa rasta uvoza	-1,42%	24,30%	31,25%	-25,41%

Izvor: (Izrada autora prema podacima Državnog zavoda za statistiku, (2016.-2019.))

Iz Grafikona 4. jasno se može vidjeti kako u izvozu Hrvatske prednjači prerađivačka industrija. U svakoj od promatranih godina prerađivačka industrija bilježi konstantan rast izvoza. Što se tiče ostalih djelatnosti (poljoprivreda, ribarstvo i šumarstvo, opskrba električnom energijom i ostalo, opskrba vodom) vidljivo je kako te djelatnosti zapravo čine onaj manji dio izvozne aktivnosti, sve tri djelatnosti zajedno u svakoj promatranoj godini čine otprilike 10% izvoza.

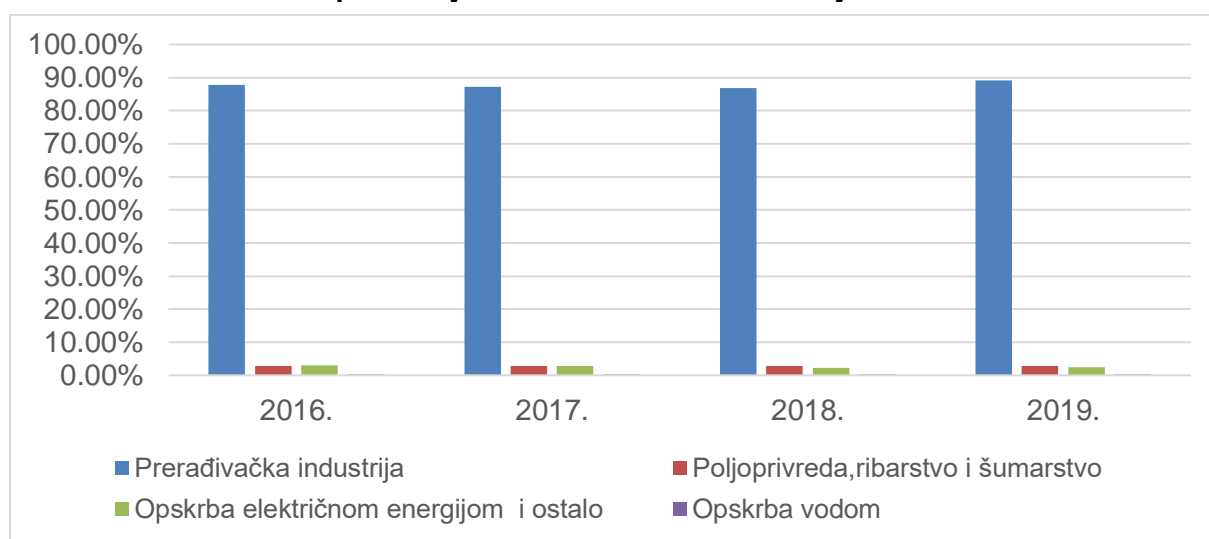
Grafikon 4. Udio izvoza prema djelatnostima u RH u razdoblju od 2016. – 2019.

Izvor: (Izrada autora prema podacima Državnog zavoda za statistiku (2016. – 2019.))

Iz Grafikona 5. se može vidjeti kako je kao i kod izvoza, situacija ista i kod uvoza kad je riječ o djelatnostima, najviši uvoz ostvaruje prerađivačka industrija i taj uvoz konstantno raste u promatrano razdoblju. Kad se promatraju ostale tri djelatnosti (poljoprivreda, ribarstvo i šumarstvo, opskrba električnom energijom i ostalo, opskrba vodom) one zapravo čine manji dio uvoza kao i izvoza. Udio uvoza ostale tri djelatnosti (poljoprivreda, ribarstvo i šumarstvo, opskrba električnom energijom i ostalo, opskrba vodom) u sve 4 promatrane godine čini otprilike 12%.

Grafikon 5. Udio uvoza prema djelatnostima u RH u razdoblju od 2016. – 2019.

Izvor: (Izrada autora prema podacima Državnog zavoda za statistiku (2016. – 2019.))

3.3. Robna razmjena prema veličini poduzeća u RH

U ovom poglavlju će detaljno biti analizirana robna razmjena prema veličini poduzeća u Hrvatskoj, tj. izvoz i uvoz koji ostvaruju poduzeća prema njihovoj veličini. Kako bi se što jednostavnije moglo svrstati poduzeće u određenu kategoriju, postoje kriteriji prema kojima se klasificiraju poduzeća. „Tri kriterija koja se uzimaju u obzir kod određivanja veličine poduzeća jesu: 1.) broj zaposlenih, 2.) godišnji promet i aktiva/dugoročna imovina, 3.) udjeli u poduzećima“ (HGK, 2021.). U tablici 4. prikazana su kriteriji po kojima se poduzeća klasificiraju.

Tablica 4. Kriteriji definiranja MSP-a

Kategorija poduzeća	Broj zaposlenih	Godišnji promet	Aktiva/Dugoročna imovina
Srednje	<250	≤ 50 milijuna EUR	≤ 43 milijuna EUR
Malo	<50	≤ 10 milijuna EUR	≤ 10 milijuna EUR
Mikro	<10	≤ 2 milijuna EUR	≤ 2 milijuna EUR

Izvor: (Preuzeto s stranice HGK-a)

U Tablici 5. prikazana je podjela poduzeća prema klasifikaciji i udjelu koji zauzimaju u ukupnom broju poduzeća za razdoblje od 2016.–2019. U svakoj od promatranih godina srednja, mala i mikro poduzeća zauzimaju 99,7% poduzeća u RH, dok velika poduzeća zauzimaju samo 0,3% poduzeća u RH od 2016. do 2019.

Tablica 5. Struktura poduzeća s obzirom na veličinu od 2016. - 2019.

	2016.		2017.		2018.		2019.	
	Broj subjekata	%	Broj subjekata	%	Broj subjekata	%	Broj subjekata	%
Sektor malih i srednjih poduzeća	114.156	99,7	19.752	99,7	130.757	99,7	135.890	99,7
Mikro i mala poduzeća	112.809		118.352		129.259		134.365	
Srednja poduzeća	1.347		1.400		1.498		1.525	
Velika poduzeća	327	0,3	329	0,3	360	0,3	370	0,3
UKUPNO	114.483	100	120.081	100	131.117	100	136.260	100

Izvor: ("Analiza financijskih rezultata poduzetnika RH u 2015. – 2019. godine", FINA, 2020.)

U Tablici 6. prikazana je robna razmjena RH s inozemstvom prema veličini poduzeća, odnosno prikazan je uvoz i izvoz poduzeća prema njihovoj klasifikaciji kroz 4 promatrane godine (2016.-2019.). U 2016. godini, izvoz velikih poduzeća je bio najveći. U strukturi ukupnog izvoza velika poduzeća zauzimaju udio od 38,2% ili 35,4 milijardi kuna. Nakon toga slijede srednja poduzeća koja su ostvarila izvoz u iznosu od 19,8 milijardi kuna ili 21,4% ukupnog izvoza u 2016. Mala poduzeća su u 2016. ostvarila izvoz u iznosu od 11,8 milijardi kuna, tj. 12,8%, dok su mikro poduzeća u 2016. ostvarila izvoz od 13,1% ili 12, milijardi kuna. S uvozne strane u 2016. godini, najviše su uvozila velika poduzeća i to 46,3 milijardi kuna, odnosno 31,2%. Srednja poduzeća su ostvarila uvoz od 20,9% ili 31 milijardu kuna. Treći najveći uvoz imala su mala poduzeća od 20,0% ili 29,6 milijuna kuna. Najmanji uvoz ostvarila su mikro poduzeća od 16,3%, tj. 24.2 milijardi kuna. U 2017. godini najveći izvoz bilježe velika poduzeća, 35,5% ili 37,1 milijardi kuna. Srednja poduzeća ostvaruju izvoz u vrijednosti od 22.1 milijardi kuna ili 21,2%. Mala poduzeća izvoze u vrijednosti od 12,3 milijarde kuna, tj. 11,8%. Na kraju, mikro poduzeća ostvaruju izvoz od 12,2% ili 12,7 milijardi kuna. Kako izvozom , tako i uvozom u 2017. godini prednjače velika poduzeća s vrijednosti uvoza od 49,5 milijardi kuna ili 30,3%. Drugi najveći uvoznik su srednja poduzeća s uvozom u vrijednosti od 32,5 milijardi kuna, odnosno 19,9%. Mala poduzeća ostvarila su uvoz od 32,1 milijardi kuna, tj. 19,7%. Najmanji uvoz ostvarila su mikro poduzeća u vrijednosti od 25,7 milijardi kuna ili 15,7%

ukupnog uvoza u 2017. U 2018. najviše su i dalje izvozila velika poduzeća i to u vrijednosti od 38 milijardi kuna ili 35,3%. Srednja poduzeća izvozila su u vrijednosti od 22,7 milijardi kuna ili 21,1%. Mala poduzeća su ostvarila najmanji izvoz od svih kategorija poduzeća u iznosu od 12,7 milijardi kuna, tj. 11,1%. Mikro poduzeća ostvarila su ukupni izvoz od 13,3 milijarde kuna, odnosno 12,4%. Uvoz je kod velikih poduzeća u 2018. iznosio 54,8 milijardi kuna ili 31,3%. Srednja poduzeća su ostvarila uvoz u vrijednosti od 33,3 milijardi kuna, odnosno 18,9%. Drugi najveći uvoznik u 2018. bila su mala poduzeća s uvozom od 34,2 milijardi kuna ili 19,4% ukupnog uvoza. Mikro poduzeća uvozila su najmanje u 2018., njihov uvoz je bio 26,4 milijardi kuna ili 15,0% ukupnog uvoza za 2018. U 2019. najviše izvoze velika poduzeća koja čine 32,1% izvoza ili 36,1 milijardi kuna. Drugi najveći izvoznik su srednja poduzeća koja izvoze u vrijednosti od 24,1 milijardi kuna ili 21,4%. Najmanji izvoz kao i 2018. ostvarila su mala poduzeća od 12,3% ili 13,8 milijardi kuna. Mikro poduzeća su ostvarila su izvoz u vrijednosti od 14,8 milijardi kuna. Najveći uvoz u 2019. isto tako imaju velika poduzeća u vrijednosti od 55,8 milijardi kuna, tj. 30,1% ukupnog uvoza. Srednja poduzeća ostvarila su uvoz od 34,4 milijardi kuna ili 18,5% od ukupnog uvoza. Drugi najveći uvoznik u 2019. bila su mala poduzeća s uvozom od 36,7 milijardi kuna, tj. 19,9%. Najmanji uvoz bilježe mikro poduzeća od 29,1 milijardi kuna, odnosno 15,7% od ukupnog uvoza za 2019. godinu.

Kroz analizu je vidljivo kako u ukupnom izvozu i uvozu dominiraju velika poduzeća, isto tako se može vidjeti da sve kategorije poduzeća bilježe rast izvoza i uvoza u svakoj od analiziranih godina, s iznimkom velikih poduzeća koja u 2019. bilježe pad izvoza od oko 2 milijarde kuna. Treba istaknuti i to kako mikro poduzeća imaju veći udio u ukupnom izvozu nego mala poduzeća, jer u sve 4 analizirane godine imaju veći izvoz nego mala poduzeća i to u svim analiziranim godinama. Isto tako, mali broj velikih poduzeća čini najveći udio u robnoj razmjeni. Kod mikro poduzeća se izvoz u 2019. u odnosu na 2016. povećao za 22,42%, dok se uvoz povećao za 20,12%. Mala poduzeća bilježe rast izvoza u 2019. u odnosu na 2016. za 16,98%, a rast uvoza za isto vremensko razdoblje iznosi 23,93%. Srednja poduzeća u 2019. u odnosu na 2016. bilježe porast izvoza za 21,80%, a uvoz isto tako bilježi rast od 10,57%. Velika poduzeća u 2019. u odnosu na 2016. bilježe rast od izvoza za 2,13%, dok uvoz raste za 20,47%.

Tablica 6. Robna razmjena RH prema veličini poduzeća, (tisuće kuna), 2016. - 2019.

	Izvoz 2016.		Uvoz 2016.		Izvoz 2017.		Uvoz 2017.		Izvoz 2018.		Uvoz 2018.		Izvoz 2019.		Uvoz 2019.	
	vrijednost	udio (%)	vrijednost	udio (%)	vrijednost	udio (%)	vrijednost	udio (%)	vrijednost	udio (%)	vrijednost	udio (%)	vrijednost	udio (%)	vrijednost	udio (%)
UKUPNO	92.763.217	100,0	148.474.542	100,0	104.600.956	100,0	163.313.126	100,0	107.913.440	100,0	176.215.725	100,0	112.877.765	100,0	185.197.405	100,0
Mikro (<10)	12.136.148	13,1	24.232.083	16,3	12.763.101	12,2	25.700.659	15,7	13.354.481	12,4	26.427.468	15,0	14.857.643	13,2	29.107.070	15,7
Mala (10 - 49)	11.864.913	12,8	29.673.163	20,0	12.373.797	11,8	32.125.516	19,7	12.781.493	11,8	34.233.340	19,4	13.879.764	12,3	36.775.357	19,9
Srednja (50 - 249)	19.824.774	21,4	31.064.965	20,9	22.135.770	21,2	32.552.972	19,9	22.765.003	21,1	33.290.774	18,9	24.147.242	21,4	34.347.404	18,5

	Izvoz 2016.		Uvoz 2016.		Izvoz 2017.		Uvoz 2017.		Izvoz 2018.		Uvoz 2018.		Izvoz 2019.		Uvoz 2019.	
	vrijednost	udio (%)	vrijednost	udio (%)	vrijednost	udio (%)	vrijednost	udio (%)	vrijednost	udio (%)	vrijednost	udio (%)	vrijednost	udio (%)	vrijednost	udio (%)
Velika (250+)	35.423.886	38,2	46.336.574	31,2	37.163.821	35,5	49.560.957	30,3	38.040.551	35,3	54.858.448	31,1	36.178.520	32,1	55.820.700	30,1
Nepoznato i neraspoređeno	13.513.496	14,5	17.167.757	11,6	20.164.467	19,3	23.373.023	14,4	20.971.912	19,4	27.405.695	15,6	23.814.596	21,0	29.146.873	15,8

Izvor: (Uređivano prema podacima državnog zavoda za statistiku (2016.-2019.))

3.4. Robna razmjena po županijama

Zadnji dio ove cjeline orijentiran je na analizu robne razmjene koju ostvaruju županije s inozemstvom. Važno je analizirati koje su to županije najveći izvoznici u Hrvatskoj, a isto tako i uvoznici. U ovoj analizi su analizirane 4 najveće županije koje se ističu kako izvozom, tako i izvozom roba i usluga. Vremenski period koji je analiziran je onaj od 2016. – 2019. godine. U Tablici 7. navedene su 4 najveće županije koje najviše pridonose izvozu, a tako i uvozu u Hrvatskoj. To su grad Zagreb, Varaždinska županija, Istarska županija i Zagrebačka županija. Grad Zagreb je u 2016. godini izvezio u vrijednosti od 30,6 milijardi kuna, a stopa rasta je iznosila 5,50% u odnosu na prethodnu godinu. U 2017. izvoz bilježi rast od 8,66%, odnosno 2,7 milijardi kuna. U 2018. grad Zagreb bilježi stopu rasta izvoza od 0,29% ili 100 milijuna kuna. Zadnja analizirana godina, 2019. bilježi rast stope izvoza za 5,48%, tj. otprilike 2 milijarde kuna. Treba isto tako napomenuti kako sam grad Zagreb čini čak 1/3 izvoza Hrvatske u svakoj od promatranih godina. Uvoz u gradu Zagrebu čini 50% ukupnog uvoza za svaku promatranu godinu, tj. polovicu uvoza Hrvatske. U 2016. godini uvoz raste za 1,39% u odnosu na prethodnu godinu te iznosi 74 milijardi kuna. U 2017. uvoz raste za 8,16% ili 6 milijardi kuna u odnosu na 2016. godinu. U 2018. uvoz isto tako raste za 6 milijardi kuna ili 7,46%. Zadnja promatrana godina, 2019. bilježi također rast uvoza za 8,10%, tj. 7 milijardi kuna. U 2019. u odnosu na 2016. Grad Zagreb bilježi rast izvoza za 14,95%, dok uvoz za isto vremensko razdoblje bilježi rast od 25,64%. Varaždinska županija u 2016. bilježi izvoz u vrijednosti od 7.1 milijardi kuna, povećanje za 3,31% u odnosu na prethodnu godinu. U 2017. izvoz raste za 6,27%, tj. oko 450 milijuna kuna više nego prethodne godine. Za 2018. bilježi pad stope izvoza za 340 milijuna kuna ili 4,55%. U 2019. izvoz raste za 1,12%, odnosno povećanje za 80 milijuna kuna naspram prethodne godine. Kada govorimo o uvozu, u 2016. on u Varaždinskoj županiji iznosi 7,26 milijardi kuna, a uvoz pada po stopi od 1,95% u usporedbi s prethodnom godinom. U 2017. uvoz bilježi stopu rasta od 7,18% u odnosu na prošlu godinu, tj. povećanje za 500 milijuna kuna. U 2018. godini uvoz pada po stopi od 2,56%, tj. smanjenje za 200 milijuna kuna naspram prethodne godine. U 2019. u Varaždinskoj županiji uvoz ponovo raste za 1,56%, odnosno 150 milijuna kuna više nego prošle godine. U 2019. u odnosu na 2016. Varaždinska županija bilježi rast izvoza od 2,58%, dok uvoz raste za 6,07%. Istarska županija je u 2016. izvezila u vrijednosti 5 milijardi kuna, te bilježi pad od 7,88% u odnosu na prethodnu godinu. U 2017. isto tako nastavlja trend pada izvoza za 2,42, tj. 100 milijuna kuna manje nego za 2016. godinu. U 2018. izvoz raste za oko 400 milijun kuna, odnosno povećanje za 8,49%. Zadnja, 2019. godina bilježi isto tako rast izvoza za 6,33% ili oko 350 milijuna kuna više nego prošle godine. Uvoz je u 2016. za Istarsku županiju iznosio

6,16 milijardi kuna, a to je ujedno i povećanje za 9,79% u odnosu na prethodnu godinu. U 2017. uvoz se povećava za 400 milijuna kuna, tj. 6,70% više nego prethodne godine. U 2018. uvoz se smanjuje za 8,89% ili smanjenje za oko 600 milijuna kuna. U 2019. Istarska županija isto tako bilježi pad uvoza za 200 milijuna kuna, odnosno 3,78% manje nego što je to bilo 2018. godine. Zagrebačka županija je u 2016. godini izvozila u vrijednosti od 5 milijardi kuna, a stopa rasta u odnosu na prethodnu godinu iznosi 6,39%. U 2017. bilježi visoki rast od 15,01%, tj. 760 milijuna kuna više se izvezilo nego prethodne godine. U 2018. i dalje bilježi rast izvoza i to za 10,74% ili 600 milijuna kuna. U 2019. izvoz također bilježi rast, ali samo za 1,50%, tj. 100 milijuna kuna. U 2019. u odnosu na 2016. Istarska županija bilježi rast izvoza za 12,57%, dok uvoz bilježi pad od 6,46%.

Što se tiče uvoza za Zagrebačku županiju, u 2016. uvezilo se u vrijednosti 14,3 milijardi kuna, a povećanje uvoza u odnosu na prethodnu godinu je bilo za 9,09%. U 2017. uvoz bilježi i dalje porast i to za 14,32%, tj. 2,1 milijardi kuna više nego što je to bilo 2016. godine. U 2018. uvezilo se u vrijednosti od 18 milijardi kuna što je povećanje stope uvoza za 9,34% u odnosu na prošlu godinu. Zadnja analizirana godina, 2019. bilježi također rast uvoza za 7,71%, odnosno 1,4 milijarde kuna više nego što je to bilo 2018. godine. U 2019. u odnosu na 2016. Grad Zagreb bilježi rast izvoza od 29,27%, a rast uvoza je 34,63%. Grad Zagreb kao županija je najveći izvoznik što se tiče Hrvatske, čini 1/3 izvoza zemlje, no isto tako je i najveći uvoznik. Uvoz je dvostruko, pa čak i trostruko veći od izvoza koji ostvaruje grad Zagreb ostvarujući tako deficit u vanjskotrgovinskoj razmjeni za promatrano razdoblje u tablici 7. Većina uvoza Hrvatske zapravo je centrirana u gradu Zagrebu. Varaždinska i Istarska županija s druge strane također ostvaruju deficit robne razmjene za svaku od analiziranih godina, no njihov deficit je zapravo vrlo malen, a Istarska županija u 2019. skoro ostvaruje jednak izvoz i uvoz, kao i Varaždinska županija u 2017. Zagrebačka županija kao i grad Zagreb ostvaruje deficit robne razmjene, izvoz je trostruko manji od uvoza za svaku od promatranih godina u tablici.

Tablica 7. Robna razmjena po županijama, (tisuće kuna), 2016. - 2019.

IZVOZ	2016.	2017.	2018.	2019.	UVOZ	2016.	2017.	2018.	2019.
1.	Grad Zagreb				1.	Grad Zagreb			
Izvoz u mil.kn	30.630.374	33.283.999	33.381.275	35.210.291	Uvoz u mil. kn	74.083.853	80.129.738	86.104.137	93.081.942
Udio u ukupnom izvozu(%)	33,02%	31,82%	30,93%	31,19%	Udio u ukupnom uvozu(%)	49,90%	49,07%	48,86%	50,26%
Stopa rasta izvoza	5,50%	8,66%	0,29%	5,48%	Stopa rasta uvoza	1,39%	8,16%	7,46%	8,10%
2.	Varaždinska				2.	Varaždinska			
Izvoz u mil.kn	7.110.719	7.556.909	7.213.042	7.294.089	Uvoz u mil. kn	7.266.130	7.787.839	7.588.188	7.706.849

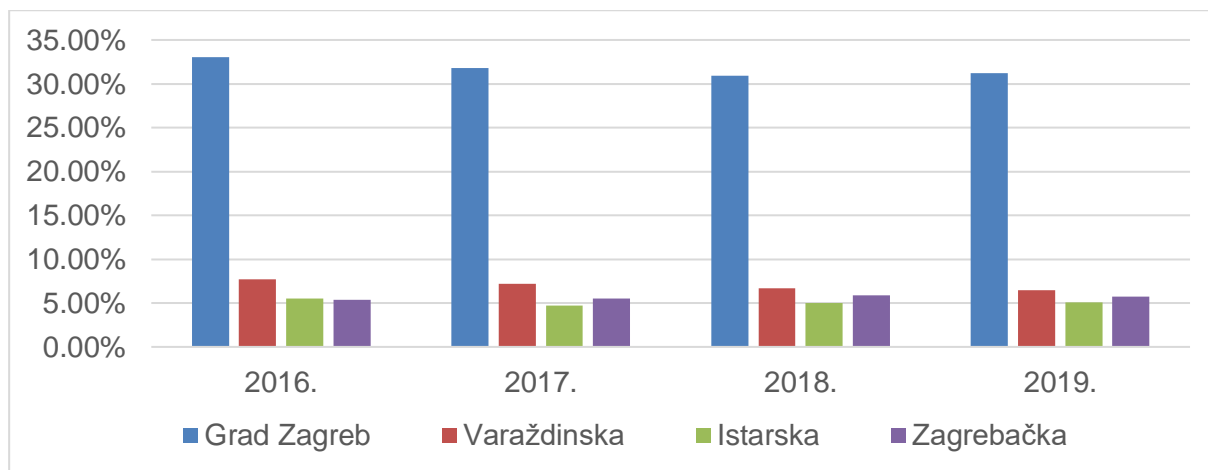
IZVOZ	2016.	2017.	2018.	2019.	UVOZ	2016.	2017.	2018.	2019.
Udio u ukupnom izvozu(%)	7,67%	7,22%	6,68%	6,46%	Udio u ukupnom uvozu(%)	4,89%	4,77%	4,31%	4,16%
Stopa rasta izvoza	3,31%	6,27%	-4,55%	1,12%	Stopa rasta uvoza	-1,95%	7,18%	-2,56%	1,56%
3.	Istarska				3.	Istarska			
Izvoz u mil.kn	5.084.365	4.961.441	5.382.880	5.723.591	Uvoz u mil. kn	6.160.731	6.573.674	5.989.097	5.762.832
Udio u ukupnom izvozu(%)	5,48%	4,74%	4,99%	5,07%	Udio u ukupnom uvozu(%)	4,15%	4,03%	3,40%	3,11%
Stopa rasta izvoza	-7,88%	-2,42%	8,49%	6,33%	Stopa rasta uvoza	9,79%	6,70%	-8,89%	-3,78%

IZVOZ	2016.	2017.	2018.	2019.	UVOZ	2016.	2017.	2018.	2019.
4.	Zagrebačka				4.	Zagrebačka			
Izvoz u mil.kn	5.009.236	5.760.954	6.379.849	6.475.538	Uvoz u mil. kn	14.364.561	16.422.263	17.955.349	19.339.588
Udio u ukupnom izvozu(%)	5,40%	5,51%	5,91%	5,74%	Udio u ukupnom uvozu(%)	9,67%	10,06%	10,19%	10,44%
Stopa rasta izvoza	6,39%	15,01%	10,74%	1,50%	Stopa rasta uvoza	9,09%	14,32%	9,34%	7,71%

Izvor: (Izrada autora prema podacima Državnog zavoda za statistiku (2016.–2019.))

Iz Grafikon 6. može se jasno vidjeti da Grad Zagreb prednjači u izvozu kada je riječ o županijama. Udio izvoza Grada Zagreba kreće se od 31 – 33% kroz sve promatrane godine, dok ostale tri županije (Istarska, Varaždinska, Zagrebačka) zajedno čine 19% izvoza RH u svakoj od promatranih godina.

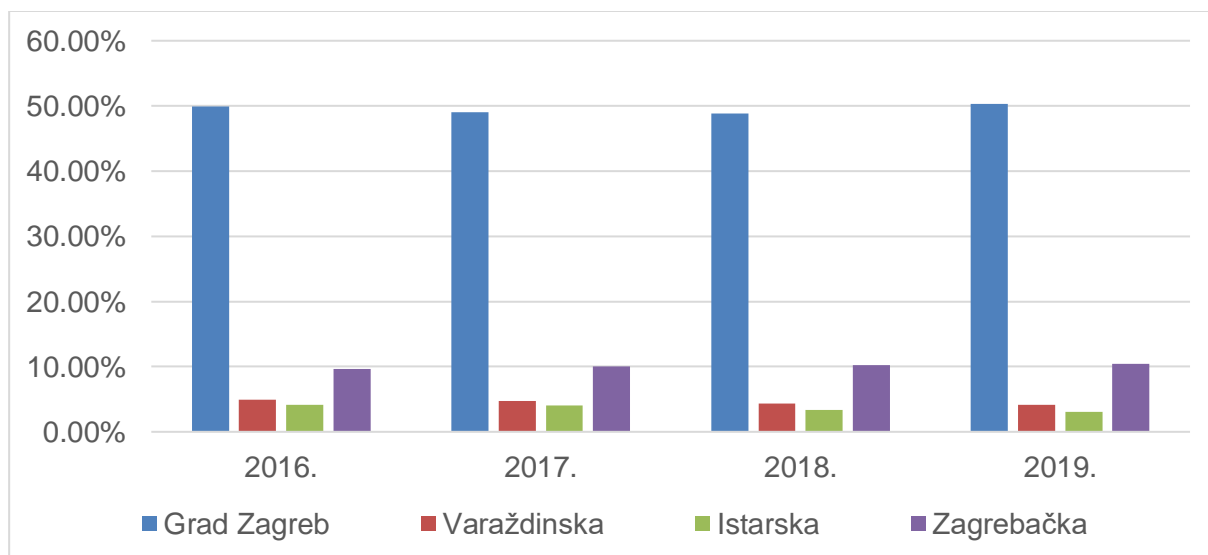
Grafikon 6. Udio u izvozu prema županijama za RH u razdoblju od 2016. – 2019.

Izvor: (Izrada autora prema podacima Državnog zavoda za statistiku (2016.–2019.))

Iz Grafikona 7. može se vidjeti da i uvozu prednjači Grad Zagreb, on sam čini oko 50% hrvatskog uvoza u svakoj od promatranih godina. Ostale tri županije (Istarska, Varaždinska, Zagrebačka) zajedno čine oko 19% ukupnog uvoza u RH u promatranom razdoblju.

Grafikon 7. Udio u uvozu prema županijama u RH u razdoblju od 2016. - 2019.

Izvor: (Izrada autor prema podacima Državnog zavoda za statistiku (2016.–2019.))

4. Važnost izvoza u vanjskotrgovinskoj razmjeni RH

Robna razmjena je vrlo važan segment svakog nacionalnog gospodarstva. Svaka država, pa tako i Hrvatska, ne može svoje potrebe za robama i uslugama zadovoljiti na vlastitom tržištu i zbog toga je ovisna o vanjskotrgovinskim procesima. Cilj je naravno da, država što više sudjeluje u izvoznim poslovima gdje se robe i usluge izvoze iz države, dok poslove uvoza vrši samo kada je to nužno i kada ne može bez navedenih roba i usluga. „Kada govorimo o Hrvatskoj, treba naglasiti da hrvatski izvoznici zapošljavaju preko polovice zaposlenih u svim poduzećima, ostvaruje oko 66% ukupnih prihoda od prodaje, te su zaslužni za čak 73% sredstava koja se u Hrvatskoj ulažu u istraživanje i razvoj“ (Izvoz.HBOR.hr, 2021.). Iz ovoga se može zaključiti kako je izvoz važan za Hrvatsku, zato što prije svega stvara nova radna mjesta, ima veliki utjecaj na prihode, a samim time i na bruto domaći proizvod (BDP) cijele države. Što se tiče hrvatsko izvoza, ne treba maknuti iz vida i činjenicu da postoje prepreke s kojima se suočava hrvatsko gospodarstvo kada je riječ o izvozu. Može se reći kako izvoz pruža velike mogućnosti hrvatskom gospodarstvu za rast i razvoj, otvaranje novih radnih mjesta i povećanja proizvodnje. Prije svega je potrebno stvoriti uvjete i riješiti se prepreka koje koče hrvatski izvoz, jer samo na taj način Hrvatska može biti izvozno konkurentna, smanjiti svoj trgovinski deficit i ostvariti koristi od vanjskotrgovinske razmjene. Hrvatsko gospodarstvo mora prije svega napraviti jasnu strategiju izvozne konkurentnosti kako bi pomogla izvoznicima u uklanjanju prepreka s kojima se susreću u izvozu, a isto tako da kroz program potpore olakša i omogući bolje uvjete vlastitim izvoznicima na međunarodnom tržištu. Sve to su preduvjeti koje je potrebno ispuniti kako bi Hrvatska postala izvozno konkurentna i kako bi smanjila svoj deficit koji ostvaruje iz godine u godinu.

4.1. Analiza izvozne konkurentnosti RH prije i nakon ulaska u EU

U ovom poglavlju će se analizirati izvozna konkurentnost Hrvatske. Kako je Hrvatska postala punopravnom članicom Europske unije 01.07.2013., u ovom dijelu će se analizirati kako je ulazak Hrvatske u EU utjecao na njezinu izvoznju konkurentnost, da li je članstvo doprinijelo tome da izvoz ojača ili da ostane na istoj razini. Također je bitno i vidjeti da li je uvoz u razdoblju članstva rastao ili padao. Kao promatrano razdoblje prije ulaska u EU uzeto je od 2008. do 2012., a nakon ulaska ono od 2013. do 2019. Kao što se može vidjeti iz Tablice 6. u 2008. godini izvoz bilježi rast od 4,79% u odnosu na prethodnu godinu. Uvoz s druge strane isto bilježi porast od 8,83% nego što je to bilo prethodne godine. U 2008. godini Hrvatska bilježi deficit vanjske trgovine nešto više od 81 milijarde kuna, tj. pokrivenost uvoza izvozom iznosi 46,03%. U 2009. izvoz pada po stopi od 20,13% u odnosu na prethodnu godinu, a isto tako i uvoz koji je bilježio pad od 25,67%. Isto tako je ostvaren deficit robne razmjene od 56,4 milijarde kuna, a pokrivenost uvoz izvozom bilježi rast, te on u 2009. iznosi 49,46%. U 2010. izvoz raste za 17,40%, dok uvoz pada za 1,30% u odnosu na prethodnu godinu. Deficit robne razmjene iznosi 45,4 milijarde kuna, dok pokrivenost uvoza izvozom u 2010. iznosi 58,83% te je veća nego prethodne godine. U 2011. godini izvoz raste za 9,77% u odnosu na prethodnu godinu, dok uvoz isto tako raste po stopi od 9,74%. Saldo robne razmjene je u deficitu od 49,8 milijardi kuna, a pokrivenost uvoza izvozom je 58,85%. U 2012. izvoz raste po stopi od 1,40%, a uvoz po stopi od 0,71% u odnosu na 2010. godinu. U 2011. saldo robne razmjene je isto tako u deficitu od 49,6 milijardi kuna, a pokrivenost uvoza izvozom raste vrlo malo, te iznosi 59,26%. U 2013. izvoz raste za 0,5 postotnih poena, a uvoz raste za 2,59% u odnosu na prethodnu godinu. Saldo robne razmjene je u deficitu od 52,4 milijarde kuna, a pokrivenost izvoz uvozom je 58,05%, manja nego prethodne godine. U 2014. izvoz raste po stopi od 8,96%, a uvoz raste za 4,50% u odnosu na prethodnu godinu. Deficit se u 2014. smanjuje te on iznosi 51,5 milijardi kuna, a pokrivenost uvoza izvozom raste u odnosu na prethodnu godinu i iznosi 60,53%. Za 2015. izvoz raste po stopi od 10,96%, a uvoz raste za 7,71% u odnosu na prethodnu godinu. Deficit robne razmjene u 2015. raste u odnosu na prethodnu godinu te on iznosi 53 milijarde kuna, a pokrivenost uvoza izvozom raste u odnosu na prethodnu godinu i iznosi 62,36%. U 2016. izvoz raste za 5,69%, a uvoz za 5,49% u odnosu na 2015. godinu. Deficit robne razmjene je veći nego prethodne godine i iznosi 55,7 milijardi kuna, a pokrivenost uvoza izvozom raste u odnosu na 2015. i iznosi 62,48%. U 2017. izvoz raste za 12,76%, a uvoz za 9,99% u odnosu na prethodnu godinu. Saldo robne razmjene je i dalje negativan i iznosi 58,7 milijardi kuna, a pokrivenost uvoza izvozom je 64,05% i veća je u odnosu na prošlu

godinu. U 2018. godini izvoz raste za 3,17 postotnih poena, a uvoz za 7,90 postotnih poena više nego prošle godine. Deficit robne razmjene je veći u odnosu na 2017. i iznosi 68,3 milijarde kuna. Pokrivenost uvoza izvozom je 61,24% i manja je nego prethodne godine. U 2019. izvoz raste za 4,60%, a uvoz za 5,10% više nego prethodne godine. Deficit raste u odnosu na 2018. i iznosi 72,3 milijarde kuna, a pokrivenost uvoza izvozom iznosi 60,95% i manja je nego prethodne godine. Što se tiče deficita, on se od 2010. do 2012. povećao za 4 milijarde kuna. U prvoj godini članstva on je i dalje rastao i povećao se za 3 milijarde kuna u odnosu na 2012. godinu. Od 2013. do 2017. deficit se povećao za 6 milijardi kuna, da bi onda u odnosu na 2018. se povećao za visokih 10 milijardi kuna. U 2019. deficit raste za oko 4 milijarde kuna. Vidljivo je kako je od ulaska RH u EU deficit polako opet počeo rasti te se iz godine u godinu povećava, a svoj vrhunac ima u 2018., kada u odnosu na 2017. raste za visokih 10 milijardi kuna. Iz toga se može zaključiti kako je od ulaska u EU hrvatski deficit opet počeo ići uzlaznom putanjom.

Analizirajući izvoz i uvoz Hrvatske jasno je kako je Hrvatska uvozno orijentirana zemlja. U svakoj od analiziranih godina ostvaruje deficit robne razmjene. Prije ulaska u EU, Hrvatska konstantno bilježi rast pokrivenosti uvoza izvozom koji raste iz godine u godinu. Kada govorimo o razdoblju od ulaska u EU, Hrvatska isto tako bilježi porast pokrivenosti uvoza izvozom, ali u zadnje dvije godine (2018., 2019.) bilježi pad pokrivenosti uvoza izvozom. Iako je Hrvatska ulaskom u članstvo vidljivo povećala svoj izvoz, isto tako je povećala i svoj uvoz. Cilj Hrvatske bi trebao biti da što više potiče izvoz, a da manje uvoze robe i usluge iz inozemstva. Deficit Hrvatske je vrlo visok i nije ni blizu toga da bude jednak, iz tog razloga hrvatsko gospodarstvo mora jasnom strategijom potaknuti i ohrabriti da što više poduzetnika izvozi. Bitno je isto da se što više domaćih potreba za robama i uslugama proizvede u domaćem gospodarstvu, a ne da se uvozi iz inozemstva.

Tablica 8. Robna razmjena Hrvatske s inozemstvom, (tisuće kuna) od 2008. - 2019.

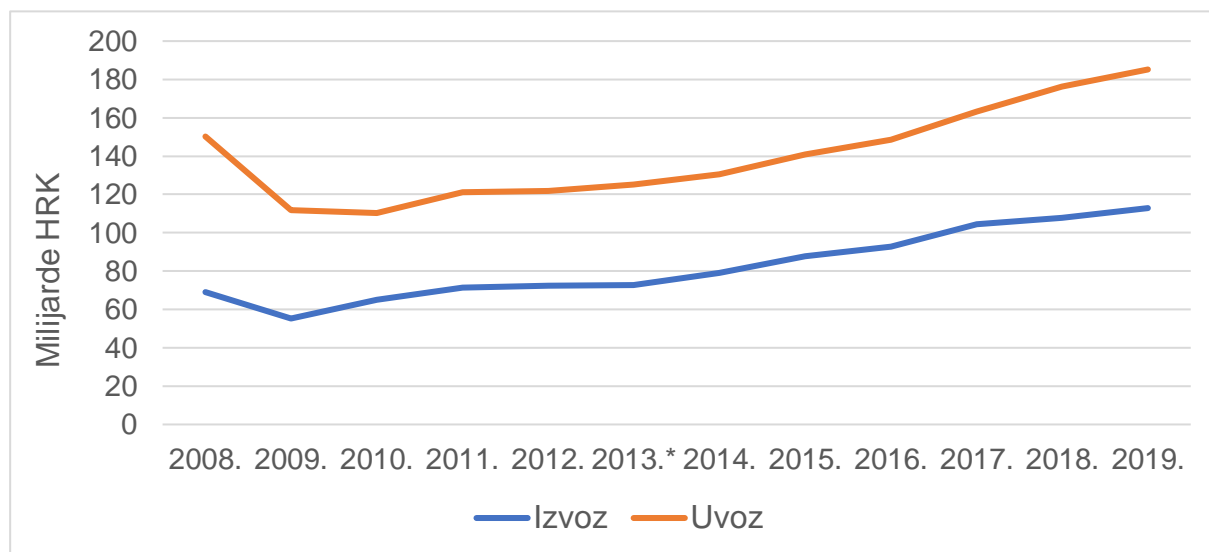
Godina	Izvoz	Stopa rasta izvoza	Uvoz	Stopa rasta uvoza	Saldo robne razmjene	Pokrivenost uvoza izvozom
2008.	69.204.821	4,79%	150.354.032	8,83%	-81.149.211	46,03%
2009.	55.272.198	-20,13%	111.751.098	-25,67%	-56.478.900	49,46%
2010.	64.891.583	17,40%	110.296.840	-1,30%	-45.405.257	58,83%
2011.	71.234.060	9,77%	121.036.155	9,74%	-49.802.095	58,85%
2012.	72.233.613	1,40%	121.899.363	0,71%	-49.665.750	59,26%
2013.*	72.594.640	0,50%	125.051.938	2,59%	-52.457.298	58,05%
2014.	79.099.297	8,96%	130.673.196	4,50%	-51.573.899	60,53%
2015.	87.772.423	10,96%	140.747.763	7,71%	-52.975.340	62,36%
2016.	92.763.217	5,69%	148.474.542	5,49%	-55.711.325	62,48%
2017.	104.600.956	12,76%	163.313.126	9,99%	-58.712.170	64,05%
2018.	107.913.440	3,17%	176.215.726	7,90%	-68.302.286	61,24%
2019.	112.877.765	4,60%	185.197.405	5,10%	-72.319.640	60,95%

*Godina u kojoj Hrvatska pristupa EU

Izvor: Izrada autora prema podacima Državnog zavoda za statistiku (2008.–2019.)

Iz Grafikona 8. može se vidjeti odnos izvoza i uvoza. Vidljivo je kako nakon ulaska u članstvo EU, izvoz i uvoz rastu u svakoj od promatranih godina, ali vrlo je jasno kako uvoz raste mnogo strmije i brže nego što to raste izvoz. Može se reći kako je Hrvatska postala više izvozno konkurentna nego što je to bila prije nego je ušla u EU. Navedena izvozna konkurentnost nema nikakav značaj jer je uvoz mnogo veći i raste u mnogo većem iznosu od izvoza, a rezultat toga je stalni trgovinski deficit koji se može vidjeti iz navedenog grafikona.

Grafikon 8. Robna razmjena RH od 2008. - 2019.

*Godina u kojoj je RH postala članicom EU

Izvor: Izrada autor prema podacima Državnog zavoda za statistiku (2008.–2019.)

4.2. Mjere zaštite u robnoj razmjeni RH

Kako svaka država, tako i Hrvatska ima mjere kojima štiti svoje nacionalno tržište na kojem se trguje robama i uslugama. Cilj takvih mjera je da se reguliraju procesi izvoza i uvoza te da svaki pojedini subjekt na tržištu ima jednake uvjete po kojima obavlja poslove uvoza i izvoza. Mjere ili prepreke kao argumenti za uvođenje zaštite u nacionalnog gospodarstvo jesu (Grgić, Bilas, 2008, str. 207): patriotizam; zaštita od jeftinog stranog rada; izjednačavanje uvoznih i domaćih cijena; povećanje državnih i proračunskih prihoda; redistribucija dohotka; povećanje nacionalnog blagostanja; popravljjanje uvjeta trgovine; nacionalna zaposlenost i smanjenje nezaposlenosti; poboljšanje trgovinske bilance; nacionalna sigurnost i obrana; tržišni neuspjeh domaćeg tržišta; zaštita mlade industrije; smanjenje nezaposlenosti u specifičnoj industriji; kompenziranje stranih izvoznih subvencija; kompenziranje dampinških cijena (antidamping); carina u korist oskudnog faktora proizvodnje; carina da se smanji strani monopolni profit; zaštita okoliša, kulturnih i društvenih vrijednosti. Države zapravo uvode mjere ili prepreke kako bi na neki način zaštitile nacionalnog gospodarstvo, omogućuju da proizvodi nacionalne privrede budu jednako konkurentni na međunarodnom tržištu kao i svih ostalih država, štite interese vlastitih proizvođača i na taj način brinu o očuvanju radnih mjesta gospodarstva. Hrvatska iz toga razloga prema zakonu o trgovini primjenjuje mjere zaštite, a to su (Matić, 2016, 38. str.):

- mjera zaštite od prekomjernog uvoza
- antidampinške i kompenzacijske mjere i
- uvozna i izvozna dozvola.

Mjera zaštite od prekomjernog uvoza jest Uredba kojom se utvrđuju postupci i uvjeti za uvođenje zaštitnih mjera od prekomjernog uvoza robne na carinsko područje Republike Hrvatske, u toliko povećanim količinama, bilo u apsolutnom ili relativnom iznosu u odnosu na domaću proizvodnju, i to pod takvim uvjetima koji nanose ili prijete nanošenjem ozbiljne štete domaćoj proizvodnji, s ciljem otklanjanja štete i poremećaja nastalih takvim uvozom (Narodne novine, bez dat., 2002.). Razlog donošenja takve mjere je da se zaštite interesi nacionalnog gospodarstva, a samim time i proizvođača kako prekomjernim uvozom ne bi došlo do narušavanja domaće proizvodnje ili prekida iste. Antidampinške mjere primjenjuju se u slučaju kada se, u propisanom postupku, utvrdi da se neka roba uvozi u Hrvatsku po damping cijeni zbog čega taj uvoz nanosi ili prijete nanošenju materijalnih šteta domaćoj proizvodnji. U takvim slučajevima Vlada može, po propisanoj proceduri, uvesti posebnu antidampinšku pristojbu koja ne može biti viša od iznosa dampinga (Matić, 2016, str. 39). Antidampinška mjera jest mjera kojom se nastoji zaštititi domaća proizvodnja od uvezene robe koja ima iste ili slične karakteristike, a prodaje se po cijeni koja šteti domaćim proizvođačima i nanosi im materijalnu štetu. Kompenzacijske pristojbe mogu se uvesti zbog otklanjanja učinka subvencija koja je odobrena, izravno ili neizravno, za proizvodnju, izvoz ili prijevoz robe u zemlji podrijetla ili zemlji izvoza, a za robu čije puštanje u slobodan promet na carinskom područje Republike Hrvatske uzrokuje štetu ili prijetnju štetom. Cilj kompenzacijskih pristojbi je zaštita domaćih trgovaca, kako roba koja se uvozi u zemlju iz drugih članica ne bi imala negativne utjecaje na cijene roba i usluga na domaćem tržištu, te kako bi se iste kompenzirale. Dozvole za izvoz i uvoz robe se uvode radi osiguranja izvršavanja međunarodnih ugovora (Matić, 2016, str. 40).

4.3. Programi potpore hrvatskim izvoznicima

Programi potpore izvoznicima su jedan od najvažnijih, ako ne i najvažniji aspekt poticanja izvoznog procesa u RH. Svaka država mora poticati svoje poduzetnike da čim više sudjeluju na međunarodnom tržištu, te da se u što većoj mjeri bave izvozom. Izvoz pruža mogućnost proširenja poslovanja, povećanja obujma proizvodnje, pronalaženje novih tržišta na kojima se može ostvariti suradnja, te je od izuzetne važnosti da nacionalnog gospodarstvo i institucije u državi znaju kako i na koji način povećati i potaknuti izvoznike na što veću međunarodnu suradnju. Hrvatska gospodarska komora (HGK) sufinancira nastupe hrvatskih

poduzetnika na međunarodnim sajmovima u zemlji i inozemstvu, kao i troškove organizacije poslovnih delegacija i individualnih poslovnih sastanaka u inozemstvu (HGK, 2014.). Isto tako HGK je s Ministarstvom gospodarstva, poduzetništva i obrata potpisala ugovor za projekt HR.izvoz. Cilj projekta HR.izvoz – s HGK do stranih tržišta bio je dodatno ojačati prisutnost malih i srednjih poduzeća (MSP) na inozemnim tržištima radi povećanja izvoza hrvatskih proizvoda i usluga, čime se unaprjeđuje konkurentnost hrvatskoga gospodarstva i osigurava gospodarski rast i razvoj. Uz MSP-ove koji su bili izravno uključeni u projektne aktivnosti izlaganjem na sajmovima, sudjelovanjem u delegacijama, B2B susretima, odnosno edukacijama, brojna ostala poduzeća imaju pristup analizama koje su provedene tijekom projekta, čime se osigurava i održivost samog projekta. Provedene edukacije omogućile su širenje znanja i na druge zainteresirane poduzetnike, a prijenos iskustava poslovanja na novim tržištima iskoristit će se za dodatnu promociju i pomoć novim MSP-ovima koji traže nova tržišta za plasman svojih proizvoda i usluga (HGK, 2014.).

Hrvatska banka za obnovu i razvitak (HBOR) je poslovnim subjektima koji ostvaruju najmanje 10 posto prihoda od izvoza omogućila odobrenje kredita za obrtna sredstva na rok otplate do 3 godine uz kamatnu stopu 0,8 posto bez naknade za obradu zahtjeva i rezervaciju sredstava. U cilju osiguranja snažnije podrške izvoznicima putem povoljnijih uvjeta kreditiranja, prvenstveno tekućeg poslovanja te financiranja podmirenja kratkoročnih obveza, HBOR je uveo nove pogodnosti po programu kreditiranja „Obrtna sredstva“. Izvoznici, koji su po ovom programu definirani kao poslovni subjekti koji su ostvarili najmanje 10 posto prihoda od izvoza u posljednjoj godini za koju su dostupna financijska izvješća, od sada mogu financirati svoja obrtna sredstva po kamatnoj stopi od 0,8 posto na rok otplate do 3 godine bez naknade za obradu zahtjeva i rezervaciju sredstava. Izravno kreditiranje izvoznika omogućeno je za iznose 10 milijuna kuna ili više, a za niže iznose kredita izvoznici mogu podnijeti zahtjev za kreditiranje po istim uvjetima putem 11 poslovnih banaka (HBOR, 2021.).

U sklopu Operativnog programa Konkurentnost i kohezija 2014.- 2020. Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja nadležno je za dio Prioritetne osi 1 „Jačanje gospodarstva primjenom istraživanja i inovacija“ te za Prioritetnu os 3 „Poslovna konkurentnost“, u okviru kojih je sveukupno dostupno više od 7,37 milijardi kuna bespovratnih sredstava. Od 2015. godine do danas, Ministarstvo je u okviru OPKK objavilo ukupno 27 poziva na dostavu projektnih prijedloga u vrijednosti 5,4 milijardi kuna. Od toga je kroz 19 poziva 4,5 milijardi kuna direktno stavljeno na raspolaganje poduzetnicima, dok su ostali pozivi usmjereni unaprjeđenju poduzetničke infrastrukture i indirektno su namijenjeni poduzetnicima putem stvaranja povoljnog poduzetničkog okruženja (MINGOR, bez dat.). Cilj ovog programa je stvaranje

dodatne vrijednosti kroz proizvode, kao i korištenje suvremenih tehnologija s ciljem snažnijeg izvoza.

Navedeni programi potpore služe kako bi se hrvatski poduzetnici mogli što lakše snaći na međunarodnom tržištu, kako bi bili što konkurentniji prema drugim sudionicima na inozemno tržištu i kako bi što više izvozili. Ključnu ulogu u ovome imaju država i njezina tijela koja moraju prepoznati važnost izvoza koji nema samo kratkoročne, već i dugoročne koristi za gospodarstvo države, te u skladu s time moraju raznim radionicama, seminarima, potporama, subvencijama i strategijama koje donose utjecati na povećanje izvoza i jačanje konkurentnosti domaćih izvoznika.

5. Zaključak

Procesi globalizacije i internacionalizacije omogućili su da trgovina prelazi granice nacionalnog gospodarstva, te poprimi, ne samo međunarodne, već i globalne razmjere. Kada u tom kontekstu gledamo Hrvatsku možemo reći kako je hrvatsko gospodarstvo pretežito uvozno, tj. Hrvatska ovisi o uvozu. Kroz analizu podataka jasno je vidljivo kako Hrvatska ostvaruje deficiti vanjske trgovine iz godine u godinu, te da nije ni blizu uravnotežene platne bilance. Ulaskom u EU, vidi se pomak u hrvatskom izvozu koji raste iz godine u godinu, no isto tako je vidljiv i rast uvoza koji ipak raste više od izvoza. Kada govorimo o najvećim trgovinskim partnerima Hrvatske u EU, sa svakim od njih Hrvatska ostvaruje deficit robne razmjene koji se povećava u svakoj promatranoj godini. Roba razmjenjena po županijama jasno ukazuje na to da glavninu hrvatskog izvoza i uvoza čine Grad Zagreb i Zagrebačka županija i kako je robna razmjena po županijama vrlo neujednačena. Kod svih analiziranih županija vidljiv je trend porasta izvoza u svakoj od promatranih godina. Također, i kod najvećih trgovinskih partnera iz EU zabilježen je trend većeg rasta uvoza od izvoza, a isto vrijedi i za županije, uvoz raste relativno više nego izvoz. Prema veličini poduzeća, glavninu izvoza i uvoza čine velika poduzeća i srednja poduzeća koja zajedno čine preko 50% hrvatskog izvoza. Sva poduzeća prema klasifikaciji bilježe rast izvoza i uvoza kroz promatrano razdoblje, no taj rast je veći na strani uvoza pa svaka grana ostvaruje deficite u svakoj od promatranih godina. Kod djelatnosti prerađivačka industrija je glavna industrija oko koje Hrvatska gradi svoj izvoz i uvoz. Jasno je kako je ulaskom u EU izvoz ojačao, no isti trend slijedi i uvoz. Zbog navedenog, hrvatsko gospodarstvo i njegove institucije moraju kroz jasnu strategiju i programe iskoristi članstvo u EU kako bi ojačale i potaknule hrvatske izvoznike da što više izvoze, a isto tako da ti isti poduzetnici mogu zadovoljiti potrebe domaćeg gospodarstva, kako bi se smanjila ovisnost o uvozu. Nema sumnje kako je trenutna situacija s COVID-19 pandemijom imala veliki utjecaj na smanjenje izvoza i uvoza, no možda baš to može biti okidač s kojim se može utjecati na smanjenje uvoza.

Literatura

Knjige i znanstveni članci

1. Andrijanić, I., (2005), *Poslovanje u vanjskoj trgovini*, Zagreb, Mikrorad
2. Andrijanić, I., Pavlović, D., (2016), *Međunarodno poslovanje*, Zagreb: Libertas Međunarodno sveučilište, Plejada
3. Babić, A., Babić, M., (2008), *Međunarodna ekonomija*, 7. dopunjeno i izmijenjeno izdanje, Zagreb, Sigma savjetovanje
4. Gašić, M., Galić, M., (2012), *Suvremeno poduzetništvo u korelaciji s vanjskom trgovinom*, Učenje za poduzetništvo Vol. 2 No. 1
5. Grgić, M., Bilas, V., (2008), *Međunarodna ekonomija*, Zagreb, Lares plus
6. Kovač, I., (2012), *Analiza međunarodne robne razmjene Republike Hrvatske od godine 2001. do 2010.*, Ekonomski pregled
7. Lazibat, T., Kolaković, M., (2004), *Međunarodno poslovanje u uvjetima globalizacije*, Zagreb, Sinergija
8. Lolić Čipčić, M., (2015), *Međunarodna ekonomija*, WEB izdanje, Sveučilište u Splitu
9. Ljubić, F., (1994), *Vanjska trgovina: tržišta, subjekti, poslovi, transakcije*, Zagreb, Školska knjiga
10. Matić, B., (2016), *Poslovanje u vanjskoj trgovini*, Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Ekonomski fakultet
11. Vizjak, A., (2007), *Svjetska trgovinska organizacija (WTO): postanak, ustroj i razvoj*, Opatija: Fakultet za turistički i hotelski menadžment

Web stranice

1. CEPOR, dostupno na: <http://www.cepor.hr/wp-content/uploads/2021/01/Izvjescje-2020-HR-web.pdf>
2. Enciklopedija.hr, dostupno na: <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=63873>
3. eu – projekti.info, dostupno na: <http://www.eu-projekti.info/portal/klasifikacija-malih-i-srednjih-poduzeca-prema-hrvatskom-i-europskom-zakonodavstvu>
4. Hrvatska banka za obnovu i razvitak, dostupno na: https://www.hbor.hr/kreditni_program/obrna-sredstva/
5. Hrvatska banka za obnovu i razvitak, dostupno na: <https://izvoz.hbor.hr/izvozni-vodic/priprema/>

6. Hrvatska gospodarska komora, dostupno na: <https://www.hgk.hr/centar-inovacije-i-eu-projekte/nacionalne-strategije>
7. Hrvatska gospodarska komora, dostupno na: <https://www.hgk.hr/documents/vodiczadefinicijumalogisrednjegpoduzetnistvaunatjecajimazadodjelusredstavaizfondovaeuhgkanaliza0120144457b5747dec0a7.pdf>
8. Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja, dostupno na: <https://mingor.gov.hr/o-ministarstvu-1065/djelokrug/uprava-za-programe-i-projekte-eu-europske-i-medjunarodne-poslove-6108/programi-dodjela-potpورا/6110>
9. Ministarstvo vanjskih i europskih poslova, dostupno na: [http://www.mvep.hr/hr/vanjska-politika/multilateralni-odnosi-starog-ijvhj/svjetska-trgovinska-organizacija-\(wto\)/](http://www.mvep.hr/hr/vanjska-politika/multilateralni-odnosi-starog-ijvhj/svjetska-trgovinska-organizacija-(wto)/)
10. Narodne novine, dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2002_06_73_1204.html
11. Propisi.hr, dostupno na: <http://www.propisi.hr/print.php?id=7048>
12. Robna razmjena Republike Hrvatske s inozemstvom, (2008.), dostupno na: https://www.dzs.hr/Hrv/publication/2009/4-2-4_1h2009.htm
13. Robna razmjena Republike Hrvatske s inozemstvom, (2009.), dostupno na: https://www.dzs.hr/Hrv/publication/2009/4-2-4_1h2009.htm
14. Robna razmjena Republike Hrvatske s inozemstvom, (2010.), dostupno na: https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2011/04-02-04_01_2011.htm
15. Robna razmjena Republike Hrvatske s inozemstvom, (2011.), dostupno na: https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2012/04-02-04_01_2012.htm
16. Robna razmjena Republike Hrvatske s inozemstvom, (2012.), dostupno na: https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2012/04-02-01_12_2012.htm
17. Robna razmjena Republike Hrvatske s inozemstvom, (2013.), dostupno na: https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2014/04-02-03_01_2014.htm
18. Robna razmjena Republike Hrvatske s inozemstvom, (2014.), dostupno na: https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2015/04-02-02_01_2015.htm
19. Robna razmjena Republike Hrvatske s inozemstvom, (2015.), dostupno na: https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2016/04-02-02_01_2016.htm
20. Robna razmjena Republike Hrvatske s inozemstvom, (2016.), dostupno na: https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2017/04-02-02_01_2017.htm
21. Robna razmjena Republike Hrvatske s inozemstvom, (2017.), dostupno na: https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2018/04-02-02_01_2018.htm
22. Robna razmjena Republike Hrvatske s inozemstvom, (2018.), dostupno na: https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2019/04-02-02_01_2019.htm

23. Robna razmjena Republike Hrvatske s inozemstvom, (2019.), dostupno na:
https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2020/04-02-02_01_2020.htm

Popis tablica

Tablica 1. Najveći vanjskotrgovinski partneri Republike Hrvatske iz EU.....	17
Tablica 2. Robna razmjena Republike Hrvatske s inozemstvom, (tisuće kuna), 2013. - 2019.	22
Tablica 3. Robna razmjena RH prema djelatnostima (u tisućama kuna) od 2016.- 2019.....	26
Tablica 4. Kriteriji definiranja MSP-a.....	30
Tablica 5. Struktura poduzeća s obzirom na veličinu od 2016. - 2019.....	31
Tablica 6. Robna razmjena RH prema veličini poduzeća, (tisuće kuna), 2016. - 2019.	33
Tablica 7. Robna razmjena po županijama, (tisuće kuna), 2016. - 2019.	37
Tablica 8. Robna razmjena Hrvatske s inozemstvom, (tisuće kuna) od 2008. - 2019.....	44

Popis grafikona

Grafikon 1. Izvoz RH u razdoblju od 2016. - 2019.	20
Grafikon 2. Uvoz RH u razdoblju od 2016. - 2019.	20
Grafikon 3. Robna razmjena RH od ulaska u EU (2013.- 2019.)	23
Grafikon 4. Udio izvoza prema djelatnostima u RH u razdoblju od 2016.– 2019.....	29
Grafikon 5. Udio uvoza prema djelatnostima u RH u razdoblju od 2016.– 2019.	30
Grafikon 6. Udio u izvozu prema županijama za RH u razdoblju od 2016. – 2019.....	40
Grafikon 7. Udio u uvozu prema županijama u RH u razdoblju od 2016. - 2019.....	40

Grafikon 8. Robna razmjena RH od 2008. - 2019.	45
--	----